מה ישתנה בקיץ הבא?

סקירה וניתוח של אירועי האלימות הלאומנית בירושלים
יולי–דצמבר, 2014

עיר עמים
ir amim
عير عميم

אוגוסט 2015

עיר עמים
ir amim
عير عميم

מה ישתנה בקיץ הבא?

סקירה וניתוח של אירועי האלימות הלאומנית בירושלים
יולי-דצמבר, 2014

אוגוסט 2015

תחקיר: **רועי ג'רופי**

כתיבה: **רועי ג'רופי, עו"ד אשרת מימון**

הוסיף והעיר: **אביב טטרסקי**

הקדמה מאת: **הלל כהן**

תמונת השער: מרכז ירושלים, 1 ביולי 2014 | צילום: **אוהד צויגנברג**, ידיעות אחרונות

עריכת לשון: **לאה קליבנוף-רון**

עיצוב: **לוטה עיצובים**

עיר עמים
ir amim
عير عميم

ifa Institut für Auslandsbeziehungen

עמותת עיר עמים ליציבות,
שוויון ועתיד מדיני מוסכם בירושלים

עיר עמים היא עמותה ישראלית בלתי-מפלגתית העוסקת במורכבות החיים בירושלים בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובעתידה הפוליטי של העיר. עיר עמים פועלת במגמה שירושלים תהיה עיר תקינה ושוויונית, תוך קידום התנאים לעתיד פוליטי מוסכם בירושלים.

המלך ג'ורג' 27 ת.ד. 2239, ירושלים 9102102 | טלפון 02-6222858 | פקס 02-6233696
www.ir-amim.org.il | mail@ir-amim.org.il

תוכן העניינים

אלימות וירושלים: הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו? הקדמה מאת הכל כהן 5

תקציר הדוח 8

1. מבוא 17

2. תמצית האירועים יולי–דצמבר 2014 19

סיווג אירועי האלימות של ישראלים נגד פלסטינים 24

3. זירות מרכזיות באירועי האלימות 25

א. העיר העתיקה ומתחם הר הבית/אל-חרם אל-קודסי אל-שריף 25

ב. מרכז העיר 28

ג. שכונות/התנחלויות ישראליות במזרח ירושלים 30

ד. תקיפה במקומות עבודה; תקיפתם של נהגי התחבורה הציבורית 30

ה. הרכבת הקלה 31

4. תגובת הרשויות לגל האלימות 35

א. עימותים בין כוחות הביטחון לבין הפלסטינים 35

ב. ראש העירייה ניר ברקת 38

ג. חבר מועצת עיריית ירושלים מטעם סיעת 'ירושלים מאוחדת', אריה קינג 42

ד. הממשלה - החלטה מיום 29 ביוני 2014 43

5. תושבים – ראויים להגנה 45

נספח: רצף האירועים יוני–דצמבר 2014 49

אלימות וירושלים: הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו?
הקדמה מאת הלל כהן[1]

כל מי שחי בירושלים תקופה ארוכה דיה או למד את תולדותיה, מכיר את המאפיין הזה של העיר: אלימות קשה הגובה חיי אדם יקרים מתחלפת בתקופות של רגיעה יחסית ויחסי שכנות סבירים, ושוב התפרצות של אלימות ושוב חזרה לשלווה. כאשר מתרחשת ההתפרצות האלימה המחזורית, מציבים רבים וטובים את השאלה: מה מקור האלימות הזו? בשל מה באה עלינו הרעה הזו? אלא שלעתים נראה שכדאי דווקא להפוך את השאלה ולחקור לא על אודות מקורות האלימות וסיבותיה, אלא דווקא מתי ומדוע דועכת האלימות ומתכנסת אל מתחת לפני השטח. כי אולי דווקא הצגת השאלה הזו תאפשר לחשוב טוב יותר על הדרכים לצמצום האלימות.

השאלה מתי ומדוע דועכת האלימות מניחה שהאלימות בירושלים היא המצב המובן ו"הטבעי" בימינו. זו איננה הנחה מופרכת: כמיליון איש חיים בירושלים, קרוב לשני-שליש מהם יהודים-ישראלים ולמעלה משליש - פלסטינים-מוסלמים. האופן שבו תופסות שתי הקבוצות את העיר דומה באופן כואב: אלו ואלו חשים את קדושתה, אלו ואלו רואים בה את בירתם, אלו ואלו סבורים כי להם הזכות לריבונות בה (ורבים מהם יגידו: ריבונות בלעדית), אלו ואלו רואים עצמם כטובים יותר, מוסריים יותר, נבחרים; אלו ואלו משוסעים באלף ואחד נושאים אך מאוחדים למדי אל מול הצד השני, אלו ואלו רואים בעיר את המקום שבו התפלל אברהם, שבו פסעו הנביאים, מאמינים שמקום זה הובטח למחזיקים באמונה האמתית; אלו ואלו חיים את השילוב ההדוק בין דת ללאומיות, הקיים גם בציונות וגם בלאומיות הפלסטינית. בני שני העמים האלה, בני שלוש הדתות הללו, מתחככים אלו באלו ברחובות, במקומות עבודה ובמקומות בילוי, אפילו יחסי ידידות נרקמים לעתים, אך, ככלל, בני שתי הקבוצות אינם רואים באמת אלו את אלו. לא לעומק. אף צד אינו רוצה לקבל את הצד השני או אפילו להכיר בהיסטוריה שלו; אף צד אינו מודע לסבל ולכאב של הצד השני. כל אחד מהם משליך על רעהו אוסף של תפיסות שליליות ומעטר את עצמו בזרים של אנושיות והגינות וצדקת הדרך.

אה, ועוד משהו - בני שתי הקבוצות הללו אינם חיים במעמד שווה זה לזה. היהודים הישראלים הם אזרחים מלאים בעירם ובארצם ומשתייכים ללאום השולט בשטח שבין הים לנהר, ואילו הערבים הפלסטינים בעיר נטולי אזרחות ברובם, חסרי מדינה ונתונים תחת שלטון זר, גם אם לא אכזר, שלטון שבו לא בחרו ושאינו מאפשר להם לבטא את השתייכותם הלאומית, שלטון המצר את שטחי המחיה שלהם ונוהג כלפיהם באפליה מובהקת בכמה תחומים חשובים, ובראשם חינוך ומגורים.

---

1 הלל כהן מלמד היסטוריה יהודית ופלסטינית באוניברסיטה העברית בירושלים והוא מחבר הספר **תרפ"ט - שנת האפס בסכסוך היהודי-ערבי**, *1929 year zero of the Arab-Israeli conflict* author of.

כשלוקחים בחשבון את הסכסוך הלאומי והדתי העמוק הזה, את המציאות הבלתי שוויונית ואת הזעזועים העצומים במדינות הסמוכות, גוברת התחושה כי האלימות בירושלים מצומצמת יחסית, מוכלת יחסית. את זה כדאי לזכור גם בימים קשים יותר: רמת האלימות בירושלים רחוקה מאוד מזו הקיימת במקומות מסוכסכים אחרים. הן יהודים והן ערבים הצליחו, באמצעים שונים, למצוא דרכים לחיות אלו לצד אלו והשכילו, חרף הפערים העצומים, לכוון את החיים אל מחוץ למסלול ההתנגשות. האמונות הבסיסיות העמוקות והרגשות הקשים הנובעים מהדם שנשפך שוב ושוב דוחפים יהודים וערבים להתייצב אלו מול אלו כיריבים קשים, אבל עדיין אינם דוחפים אותנו להילחם מלחמת חורמה.

אלא שהאפשרות של מלחמת חורמה אכן מרחפת מעל ראשנו. לכך יש מספר סיבות. האחת: קיומם של גורמים - ישראלים ופלסטינים - המאמינים כי קטסטרופה תקדם את החזון שבו הם מאמינים. אלה סבורים היא כי מהלכים אלימים יצליחו ליצור את 'הירושלים' שבה הם חפצים; השנייה: הממסד הישראלי ורבים בחברה הישראלית מאמינים באופן עמוק בזכות היהודית להתפשטות במרחב ולשליטה על תושבי מזרח ירושלים, בניגוד לרצון האחרונים. שליטה זרה מייצרת, לרוב, התנגדות; סיבה שלישית לכך היא שחיים משותפים של קבוצות אוכלוסין המאמינות כל אחת בזכותה לריבונות ובעליונותה הדתית - יכולים שלא לגלוש למחוזות אלימים רק אם ישנם בלמים משמעותיים. לא רק בלמים 'ביטחוניים' - אלה חשובים כמובן כדי לייצב את האווירה (ויעילים רק בתנאי שהביטחוניסטים עצמם אינם נגועים בששון אלי קרב) - אלא גם תרבותיים, פוליטיים וחברתיים. והבלמים הללו הולכים ונחלשים.

מהם הבלמים הללו? בלם אחד הוא המורשת האנושית המשותפת לכלל בני-האדם, אותה תפיסה האומרת שיש ערך לחיי אדם. מלחמות האזרחים העקובות מדם שניטשו וניטשות בארצות שסביבנו מורות על כך שאנחנו חיים בתקופה של זילות בחיי אדם. לא לראשונה בהיסטוריה האנושית: אירופה ידעה תקופות כאלו עד מחצית המאה הקודמת - אבל כרגע זוהי האווירה במזרח-התיכון. בהמשך לכך, רואים יהודים רבים בערבים עם של צמאי דמים, והלגיטימציה לפגיעה בהם גוברת ועמה גם תחושת העליונות היהודית. מנגד, הריגת מאות פלסטינים חפים מפשע בידי צה"ל (בעיקר ברצועת עזה) מחזקת את הדימוי של הישראלים בעיני הפלסטינים כאומה של חיות אדם, וכידוע, דה-הומניזציה מקלה מאוד על התפשטות האלימות. בלם נוסף לאלימות היה תמיד התקווה: לצד ההמנונים הידועים, דוגמת: "בדם ואש יהודה נפלה, בדם ואש יהודה תקום" או: "ברוח, בדם, נפדה את פלסטין", ישנם רבים המוכנים להגיע לעצמאות מדינית ללא שפיכות דמים: הן יהודים, קודם שזכו בעצמאות, הן פלסטינים כיום. אלא שבהיעדר אפשרות להגיע לעצמאות ולשוויון ללא אלימות, מתרופף מאליו בלם חשוב זה ושפך הדם שב ונתפס כדרך הפעולה העדיפה.

וכך מתחזקת האיבה בין הצדדים, הדימויים ההדדיים השליליים גוברים וחוסר התקווה מתעצם. ובהיעדר חלופה, שוטפת האלימות את רחובותינו - משום שהיא בררת-המחדל. ועדיין: בררת-מחדל ולא גזרת גורל. בכל רגע נתון אנחנו צריכים לזכור שאנחנו על סף התפרצות אלימה, אך גם לזכור שיש לנו אפשרות להשפיע על המתרחש. שהרי בידוע שהשאיפה לעליונות ושיכרון הכוח הם שני מרכיבים בחיי אנוש, ולצדם קיים - בעוצמה לא פחותה - הרצון בחיים עשירים במעשה ובאהבה, בבניין וביצירה. בני-האדם מרוכזים, לרוב, בעצמם, אבל אם מאפשרים להם, הם יכולים לראות גם את זולתם, והם מעדיפים לחיות בסביבה שאינה אלימה, גם אם נכון שהם כואבים יותר את האלימות המופנית

כלפיהם ולא את זו שהם מפנים כלפי זולתם. וכאן יש להזכיר את מה שרבים נוטים לשכוח: שאלימות איננה רק פגיעה בסכין או מתקפת ירי, הפצצה מן האוויר או בקבוק-תבערה הנזרק על בית, אלא גם מחסום בכביש, אפליה בתקציבים, הזנחה בשירותים ועוד ועוד. לכן, על השואף לעיר ללא אלימות, לפעול לא רק נגד האלימות הגלויה, החשופה, אלא גם נגד זו הסמויה מן העין; נגד האלימות הפוגעת בו - ובה-בעת נגד האלימות הפוגעת באחר.

ישנן זירות רבות שבהן ניתן לפעול, טיפין-טיפין אל מול הקושי: הזירה הפוליטית והזירה החינוכית, רחובות העיר וכיכרותיה ועוד. וגם אם כרגע אין ביטחון שבכוחנו המלאכה לגמור, בכל זאת אין אנו בני-חורין להיפטר ממנה. והמלאכה היא הפעולה המתמדת לגרום לאנשים לראות זה את זה, ליצור שפה ואווירה שבה יכול אדם להיות הוא עצמו בלי לשלול את האחר, שבה יכולה קהילה להיות גאה במורשתה בלי לשלול את המורשת של השכן; להצטרף לתנועה לקראת שוויון בתוך החברה הישראלית ולקראת שוויון בין יהודים לערבים בירושלים (ובמרחב כולו). גם אם רעיון השוויון נראה, לכאורה, זר ומוזר לישראלים ולפלסטינים כאחד, זוהי כנראה הדרך היחידה, האיטית, אל מחוץ לאלימות או, למצער, למִזעורה.

צעד חשוב בכיוון הזה הוא להפנות את מבטנו, ישראלים ופלסטינים, לעבר המציאות המרה, לעבר העוולות שאנו עושים ולעבר העוולות הנעשות לנו, להחליף מדי-פעם את נקודת המבט, לנסות לראות את המציאות מנקודת-מבט אחרת, להעמיק את הבנתנו את העולם שמחוץ לנו ואת העולם שלנו ולשאול באמת ובתמים: "כיצד היינו אנחנו חווים את המציאות לו היינו בני העם השני?" דוחות המציגים בפנינו קטעי מציאות בלתי מחמיאים, גם אם אינם נעימים לקריאה, מהווים חלק מהמהלך הכולל של פקיחת העיניים. כדברי הנביא ישעיהו (מב, ז): "לפקוח עיניים עיוורות, להוציא ממסגר אסיר מבית כלא יושבי חושך."

• • •

תקציר הדוח

קיץ 2014 היה מהתקופות האלימות יותר שידעה ירושלים בעשור האחרון. בישראל החלו אירועי הקיץ עם חטיפתם של שלושת הנערים גיל-עד מיכאל שער, נפתלי יעקב פרנקל ואיל יפרח בגוש-עציון ורציחתם, אשר בעקבותיהן הפכה המציאות בירושלים למדממת: עם תום לוויית הנערים, שטפו את העיר פעולות וקריאות אלימות גזעניות, ששיאן היה בחטיפת הנער מוחמד אבו ח'דיר משועפט ורציחתו. במשך שישה חודשים ארוכים ידעה ירושלים התרחשויות סוערות, שניזונו ממתחים מבית ומחוץ.

שנה לאירועי הקיץ, 'עיר עמים' מציגה כאן סקירה וניתוח של אירועי האלימות בירושלים במהלך המחצית השנייה של שנת 2014, מיולי ועד לדצמבר. הסקירה מתבססת על מעקב שבוצע במהלך חצי שנה זו, ובמסגרתו תועדו ונותחו אירועים אלימים בין ישראלים לבין פלסטינים.

אף שאירועי האלימות הנסקרים בדוח זה קשורים בנסיבות המיוחדות שנוצרו החל מיוני 2014, לא ניתן להפרידם מרקע רחב יותר של מדיניות כוללת של אפליה עמוקה כלפי תושבי מזרח ירושלים משך עשרות שנים, כמו גם מהאירועים אשר ליוו את קריסת יוזמת השלום של מזכיר המדינה ג'ון קרי שבועות ספורים קודם לכן ומהקיפאון המדיני שהשתרר מאז. עם זאת, במסמך זה נתרכז אך ורק בזירות האלימות הייחודיות שרחשו בחודשי המחצית השנייה של שנת 2014.

הדוח מתמקד באופן שבו הגיבו הרשויות הישראליות לאלימות בירושלים, והוא ידגים כיצד השקיעו כוחות הביטחון את כל מרצם בהתמודדות עם האלימות הפלסטינית בשכונות הפלסטיניות וזנחו כמעט לחלוטין זירות אחרות שבהן היו הפלסטינים הקורבנות המרכזיים. כך, נחשפת בדוח המדיניות המפלה של העירייה, המשטרה והממשלה, הרואות בפלסטינים איום ביטחוני ובאוכלוסייה הישראלית לבדה אוכלוסייה הראויה להגנה.

בפרק ב', לאחר המבוא של הדוח, נביא את תמצית אירועי האלימות שהתרחשו בין החודשים יולי ודצמבר 2014 ותועדו על-ידי 'עיר עמים'; סקירתם של אלה תוצג על בסיס זהותם הלאומית של הפוגעים ובאמצעות סיווגם לקטגוריות הבאות: תקיפה,[2] חטיפה, עימותים של תושבי מזרח ירושלים עם כוחות הביטחון, פגיעה ברכוש, הסתה ותקיפה במקום העבודה. בפרק זה נציג גם את המגמה שהתפתחה לאורך החודשים, אף היא על בסיס החלוקה לסוגי האירועים השונים.

משיקולים מתודיים ואחרים, נימנע מהשוואה בין מספר אירועי האלימות משני הצדדים, הישראלי והפלסטיני. עם זאת, אף ללא השוואה מספרית, תיאור אירועי האלימות בחלקו הראשון של הדוח (ובמפורט יותר בנספח) יחשוף את כרוניקת האלימות המתמשכת בין הצדדים ואת האופן שבו הזינו אירועים וליבו בשני הצדדים את הלהבות.

---

2 קטגוריית התקיפה כוללת תקיפה פיזית, דריסה וחשדות לאירועים מסוג זה.

סיווג אירועי אלימות של ישראלים נגד פלסטינים[3]

- 70 עימותים של כוחות הביטחון עם האוכלוסייה הפלסטינית, כולם בשטח מזרח ירושלים ובעיקר בשכונות הפלסטיניות בה.
- 120 אירועי פגיעה של ישראלים בפלסטינים,[4] מתוכם:
  - 64 מקרי תקיפה[5] של פלסטינים בידי ישראלים;[6]
  - 40 מקרי תקיפה של פלסטינים בידי ישראלים **במקום עבודתם**: 13 מהאירועים הופנו כלפי נהגי מוניות פלסטינים ו-10 כלפי נהגי אוטובוסים. מרבית אירועי התקיפה (25) התרחשו במערב העיר, 12 במזרחה ומיקומם של 3 אירועים נוספים אינו ברור;
  - 10 מהאירועים היו ניסיונות חטיפה של פלסטינים על-ידי ישראלים. במקרה אחד (מוחמד אבו ח'דיר) הצליחו החוטפים בניסיונם;
  - 13 אירועים כללו פגיעה של ישראלים ברכוש ציבורי וכן ברכוש פרטי פלסטיני;
  - 9 אירועי הסתה של ישראלים נגד פלסטינים, כולם במערב העיר;

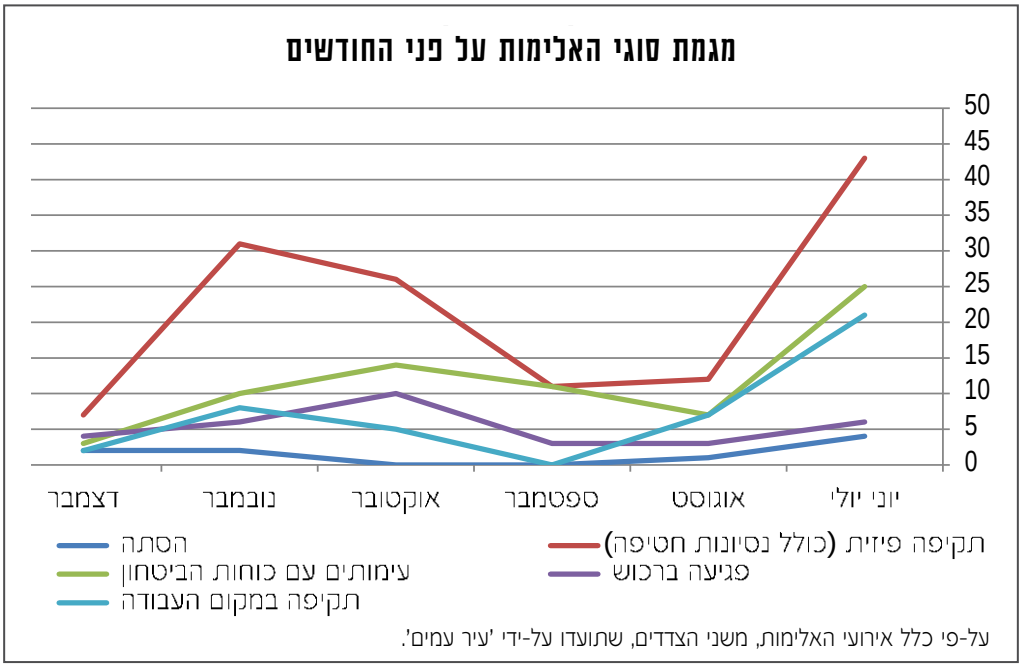

על-פי כלל אירועי האלימות, משני הצדדים, שתועדו על-ידי 'עיר עמים'.

3 אירוע תקיפה יכול להיות מסווג תחת יותר מקטגוריה אחת ולכן מביא כימות כולל של המספרים ליותר מ-120 מקרים.

4 מתוכם 4 אירועים שבהם זהות הפוגע אינה ברורה אך בכולם היו הנפגעים פלסטינים.

5 קטגוריית התקיפה רחבה יחסית, והיא כוללת תקיפה פיזית, דריסה וחשדות למעשים מסוג זה.

6 מתוכם 4 אירועים שבהם זהות הפוגע אינה ברורה אך בכולם היו הנפגעים פלסטינים.

בפרק ג' בחרנו לבחון מוקדים מרכזיים של אירועי האלימות שהתרחשו וכן זירות מרכזיות וייחודיות לירושלים: העיר העתיקה ומתחם הר הבית/אל-חרם אל-קודסי אל-שריף, מרכז העיר, השכונות/ההתנחלויות הישראליות שמעבר לקו הירוק, ובכללן שכונות התפר, תקיפה במקומות עבודה, בעיקר של נהגי תחבורה ציבורית, והרכבת הקלה.

- *העיר העתיקה ומתחם הר הבית/אל-חרם אל-קודסי אל-שריף* - 44 אירועי אלימות תועדו בזירה זו. על-פי-רוב היו אלה עימותים עם כוחות הביטחון בהר הבית או תקיפות נקודתיות שהתרחשו ברחבי העיר העתיקה. בפרק זה תתואר גם עליית המדרגה במאבק למען עלייתם של יהודים להר הבית והפעילות המתעצמת של התנועות החותרות לשנות את הסטטוס-קוו בהר, פעילות הזוכה לתמיכה של אנשי ציבור, לרבות חברי-כנסת, ולתמיכה כספית ממוסדות ציבוריים, לרבות משרדי ממשלה. כן יתוארו גם השלכותיה של פעילות זו על האלימות באזור: דיונים רבים שהתקיימו בכנסת בנושא, הטלת מגבלות רבות על כניסת מוסלמים למתחם - מגבלות אשר נחוו על-ידי הציבור הפלסטיני כענישה קולקטיבית וכהוכחה לכך שהממשלה תומכת במאמצי תנועות המקדש לסלקם מההר - וניצול תחושת איום זו מצד גורמים מוסלמים קיצוניים, הובילו להסלמה באלימות סביב הר הבית. הסלמה זו ולחץ בין-לאומי שבא בעקבותיה אילצו בסופו של דבר את ראש הממשלה נתניהו לשבור את שתיקתו המתמשכת ולפעול באופן פומבי כדי לרסן את הקמפיין הנמרץ של פוליטיקאים ממפלגתו וממשלתו לתמיכה בפעולות תנועות המקדש. לאחר התערבותו של נתניהו וקריאות גורמי ביטחון בכירים בעקבותיה, נרגעו האלימות והמתיחות סביב ההר בהדרגה והגבלות הגישה שהוטלו על מתפללים מוסלמים הוסרו ברובן.
- *מרכז העיר* - אחד ממוקדי החיכוך המרכזיים במהלך הקיץ. באזור זה התרחשו רבים מאירועי האלימות של ישראלים כלפי פלסטינים: התיעוד שבידינו כולל 4 אירועי הסתה בזירה זו, 17 אירועים של תקיפה נגד פלסטינים במקום עבודתם ו-2 אירועים של תקיפה של פלסטינים בידי ישראלים. הפרק מתאר גם את פעילות 'להב"ה' (למניעת התבוללות בארץ הקודש) כגורם מסית מרכזי, אשר פעל במהלך חודשי האלימות במרכז העיר. במהלכו של קיץ 2014, התעצמה פעילות הארגון בירושלים - החל מדוכנים שהוצבו במרכז העיר פעמיים בשבוע וכלה בהפגנות אלימות ברחבי ירושלים, אשר במהלכן תקפו מתפרעים עוברי-אורח פלסטינים.

יש לציין כי ראש העירייה מעולם לא התבטא בעניינו של הארגון המסית הפועל במרכז עירו, לא ניסה להצר את צעדיו ולא פעל לחיזוקם של גורמי חינוך ורווחה שיתנו מענה טיפולי לנוער 'להב"ה'. רק לאחר הצתת בית-הספר הדו-לשוני - וככל הנראה גם בעקבות העתירה שהגיש המרכז הרפורמי לדת ומדינה, בשיתוף המטה למאבק בגזענות, בבקשה להעמיד לדין את פעילי ארגון 'להב"ה' והעומד בראש הארגון, בן-ציון גופשטיין, בעוון הסתה לגזענות והסתה לאלימות בגין 5 אירועים שונים של הסתה (בג"ץ 5977/14) - החלו בדצמבר 2014 מעצרים של פעילי 'להב"ה', לרבות מעצרו של גופשטיין. בעקבות מעצרים אלה, חלה ירידה משמעותית בהיקף הפעילות של הארגון בירושלים.

- *שכונות/התנחלויות ישראליות במזרח ירושלים* - בזירה זו תועדו 44 אירועי אלימות: 6 אירועים של עימותים של פלסטינים עם כוחות הביטחון, 20 אירועים של תקיפת פלסטינים בידי ישראלים (מלבד מקרה אחד שבו זהות התוקף אינה ברורה) ו-18 אירועים של תקיפת ישראלים בידי פלסטינים.

- *תקיפה במקומות עבודה; תקיפתם של נהגי התחבורה הציבורית* - תועדו 40 אירועים שבהם הותקפו תושבים פלסטינים במקום עבודתם בידי ישראלים. ב-13 מהם הותקפו נהגי מוניות וב-10 - נהגי אוטובוס. נהגי המוניות הפלסטינים בכיכר ציון הפכו כבר בראשית התקופה יעד להתקפות פיזיות אלימות מצד נוסעים ועוברי-אורח. הנהגים דיווחו על קללות, על אלימות מצד נוסעים שעלו לרכב, על התזת ספרֵי פלפל לעברם, יידוי אבנים, תקיפה בקרשים ובמכות ועוד. חלק מהתקיפות תועדו בצילום ובהקלטה. לטענת הנהגים, לא התערבה המשטרה, על-פי-רוב, באירועים אלה. יתרה מזאת, המשטרה והפקחים העירוניים אף פעלו כדי לגרש אותם מהאזור באמתלות שונות, תוך שימוש בשפה מזלזלת ולעתים גזענית, וחילקו להם דוחות שרירותיים. גורמים שונים בעירייה הביעו עניין בסיוע לנהגים, אך על אף דעיכת האירועים מהקיץ באופן הדרגתי, מוסיפים מקרי תקיפה של נהגים להתרחש גם בימים אלה.

- *הרכבת הקלה* - תוואי הקו של הרכבת הקלה, העובר בין מזרח למערב ירושלים, הפך את הרכבת לסמל של דו-קיום בעיני חלק מתושבי העיר ולסמל של סכסוך ושליטה בעיני אחרים. הרכבת נותנת מענה לתושבים הישראלים והפלסטינים כאחד, אך עובדה זו גם הפכה את הרכבת הקלה למוקד של מתיחות בין נוסעים ישראלים ומאבטחי הרכבת, מן הצד האחד, לבין נוסעים פלסטינים, מן הצד השני. בראשית חודש יולי, עם העלייה במתח בין ישראלים לפלסטינים בעיר, הפכה הרכבת הקלה לזירה מרכזית של עימותים בין ישראלים ופלסטינים. לאחר רצח אבו ח'דיר ועם פרוץ המהומות בשכונות הפלסטיניות במזרח ירושלים, נגרם נזק רב לתחנות הרכבת הקלה בשועפט ותושבי מזרח העיר הרבו ליידות אבנים ובקבוקי תבערה לעבר קרונות הרכבת החולפת בשכונותיהם. כתוצאה מכך, נגרמו נזקים בשווי נטען של מיליוני שקלים ופעילות הרכבת הקלה בצפון העיר הושבתה לשבועיים. גם לאחר ששבה הרכבת לפעול, נזרקו עליה אבנים מדי יום ו-40% מהקרונות יצאו משימוש. חלק מתושבי פסגת זאב הפסיקו לנסוע ברכבת הקלה דרך שועפט, בתחילה מכורח ולאחר שהרכבת שבה לנסוע במסלולה בצפון העיר - מפחד. נשמעו גם קולות אשר קראו להסיט את תוואי הרכבת. בין חודש יולי לתחילת ספטמבר נרשמו מעל ל-80 מקרים של יידוי אבנים על הרכבת הקלה ושניים מן הפיגועים שהתרחשו בתקופה הנסקרת אירעו בתחנות הרכבת הקלה.

מספר אירועי האלימות כלפי פלסטינים בזירות המרכזיות

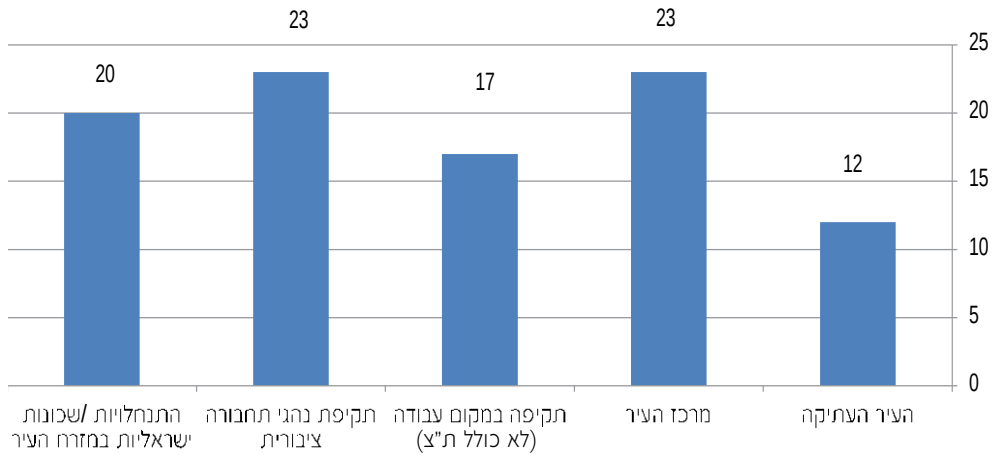

התפלגות גיאוגרפית של מקרי הפגיעה בפלסטינים על ידי ישראלים

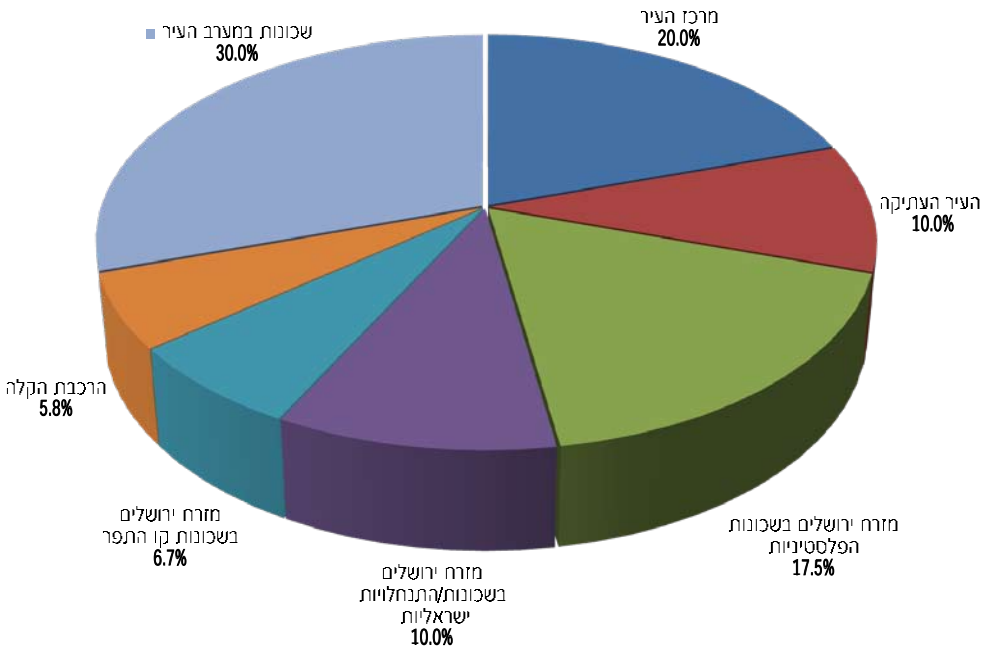

כולל עימותים עם כוחות הביטחון.

פרק ד' ידגים את התנהלותן השונה של הרשויות הישראליות מול האלימות שנקטו בני שני הלאומים החיים בירושלים. מהדגמה זו עולה כי אל מול אכיפה מוגברת ולעתים אף בלתי מידתית מצד הרשויות שהופעלה נגד אלימות הפלסטינים, נעדרה כמעט לחלוטין אכיפה נגד אלימות שנקטו ישראלים כלפי פלסטינים בירושלים. אין אנו מבקשים לטעון כי הייתה אלימות רבה יותר של ישראלים כלפי פלסטינים בירושלים, אלא שהזירה של האלימות הלאומנית היהודית הייתה זירה פעילה, שממדיה חִייבו גם הם התייחסות ממוקדת ומוגברת של הרשויות, בעוד שאלה כמעט שנאלמו דום למולה.

- *עימותים עם כוחות הביטחון* - 70 עימותים בין כוחות הביטחון לבין הפלסטינים תועדו. חלק מאלה התארכו ימים רבים. הפרות הסדר האלימות החלו, לרוב, בשכונות הפלסטיניות, והופנו כלפי מתחמי מגורים של מתנחלים בשכונות אלו או כלפי כוחות הביטחון; הן פרצו, לרוב, לאחר אירוע מרכזי בולט, דוגמת רצח אבו ח'דיר, הטלת גבלות בכניסה להר הבית או מתח במתחם, הרוגים ועשרות פצועים שנפגעו במהלך הפגנות סוערות וכן כתגובה לפעולת כוחות הביטחון והרשויות לאחר פיגועים.

- *ראש העירייה, ניר ברקת* - בשלושת החודשים הראשונים מיעט ברקת להתייחס לאלימות ההולכת וגוברת בעיר. הוא לא התייחס כלל, ספציפית, לאירועי האלימות נגד הפלסטינים כתופעה חמורה המשבשת את חייהם של תושבי מזרח העיר והסתפק בגינוי לקוני של האלימות משני צדי המתרס.

  בחודשים שלאחריהם, כבר ניצח ברקת על פעילות ביטחונית מוגברת נגד אלימות הפלסטינים, הביע תמיכה פומבית בפעילי המקדש, ועלה בעצמו בסוף אוקטובר, בשיא ימי המתח, להר הבית. במהלך התקופה הנסקרת בדוח זה, התייחס ראש העירייה לתושביו החיים במזרח העיר כמעט אך ורק מנקודת-המבט הביטחונית. הוא אמנם סייג תמיד את דבריו בהתנגדות נחרצת לאלימות, אך הקדיש את מרביתם לביקורת ולגינוי הפעילות הפלסטינית האלימה. אמירותיו הכלליות של ברקת בגנות האלימות היהודית היו מעטות ורפות והוא לא יצא בנחרצות נגד אלימות לאומנית יהודית בשום שלב אלא הסתפק, לכל היותר, בגינוי הדדי בלתי מחייב שלא הייתה כל פעולה בצדו. ברקת אף הוביל את תגבור כוחות המשטרה בירושלים והחמרת אמצעי הענישה וההרתעה. כחלק מכך, הוא הפעיל מדיניות של אכיפה וענישה עירונית קשה נגד תושבי מזרח העיר, במקביל לשני המבצעים המשטרתיים. בניגוד למצופה מראש עירייה, הוא לא הביע דאגה מספקת ל-300,000 תושבי עירו, שהיו נתונים גם הם בתקופה זו להתקפות חוזרות של אלימות לאומנית נגדם בשטח העיר והוביל את התפישה הביטחונית הרואה בהם איום ולא תושבים שווי זכויות.

- *חבר מועצת העיר אריה קינג* - כבר בשנת 1997, החל קינג בפעילות ציבורית והצהיר מפורשות כי מטרתו לייהד את מזרח ירושלים. לקראת הבחירות לעיריית ירושלים בשנת 2013, הקים קינג רשימה בשם 'רשימת שכונות התפר', בראשותו. הרשימה הובילה במהלך הבחירות המוניציפליות קמפיין תחת הכותרת: "לייהד את ירושלים", אשר כלל סיסמאות גזעניות בוטות על שלטי חוצות בעיר. רשימתו של קינג זכתה בבחירות המוניציפליות בשני מנדטים. חרף הקמפיין הגזעני שלה, זו הייתה הרשימה הראשונה אשר ברקת חתם עִמה על הסכם קואליציוני. קינג קיבל לידיו את

תיק איכות-הסביבה, את תפקיד ממלא-מקום יו"ר ועדת הביטחון של העירייה וכן חברות בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה (חברות אשר נפסלה מאוחר יותר בשל ניגוד עניינים). עם היבחרו, המשיך חבר המועצה קינג בפעילותו הגזענית והמסיתה.

בנובמבר 2013, הפגין קינג במרכז העיר וצעק לעבר פלסטינים ששהו במקום כי הוא: "מזמין אותם להעתיק את מקום מגוריהם לעזה ולמכה". בינואר 2014, חילק קינג אלפי כרוזים במזרח ירושלים שבהם נכתב: "יש לכם הרבה ארצות, נהלו משא ומתן עם ממשלת ישראל ותעברו למקום אחר". ב-1/7/14, בערב שלאחר לוויות שלושת הנערים הישראלים החטופים וכמה שעות לפני החטיפה והרצח של אבו ח'דיר, נאם קינג באירוע של חב"ד וקרא ל"מעשה פנחס" - שם קוד דתי לאקט אלים של קנאות ו"לקיחת החוק לידיים". ואכן, כפי שתואר בסקירה בראשית הדוח, גם "מהומות" וגם "מעשה פנחס" התרחשו בהמשך אותו הערב. ראש העירייה לא יצא בשום שלב נגד פעולות אלו של חבר קואליציה ונושא תפקידים רשמיים בעירייה.

ב-5 לספטמבר 2014, פיטר ראש העירייה את חבר המועצה קינג מהקואליציה, אך זאת רק לאחר שקינג עתר לבית-המשפט המחוזי בירושלים נגד החלטת העירייה לבנות בעבור האוכלוסייה הפלסטינית.

› *הממשלה* - ביום 29 ליוני 2014, התקבלה החלטת הממשלה מספר 1775 בנושא: **התוכנית להגברת הביטחון האישי ולפיתוח כלכלי - חברתי בירושלים לטובת כלל תושביה** (להלן: ההחלטה). ההחלטה הורכבה ממספר פרקים. בין היתר, נקבע במסגרת החלטה זו כי יושקעו במזרח ירושלים 295 מיליון ₪, שיתפרשו על פני מספר שנים עוקבות. כשליש מהתקציב, סך של כ-95 מיליון ₪, הוקצו לתגבור מערך האכיפה והשיטור בשנים 2014-2017; היתרה, כ-200 מיליון ₪, הוקצתה ל"פיתוח חברתי כלכלי" במזרח ירושלים, על פני השנים 2014-2018. זאת, בהשוואה להערכות קודמות של העירייה עצמה כי ההשקעה הדרושה להשוואת התנאים במזרח העיר לאלה השוררים במערבה עומדת על כ-2 מיליארד ₪.

פרק 'הגברת הביטחון האישי' בהחלטה, אשר עסק בסוגיית הביטחון האישי, לא התייחס לפגיעה הקשה בביטחון האישי של תושביה הפלסטינים של ירושלים ולא כלל כל התייחסות לצורך בהגנה מפני אלימות לאומנית יהודית ובהוספת כלים למיגור אירועי פשיעה מסוג זה; לעומת זאת, כלל הפרק תגבור הנוכחות המשטרתית במרחב קדם (המצוי במזרח העיר) והחמרה בכלי האכיפה והמעצר של מעורבים בידוי אבנים.

בפרק ה', הפרק החותם את הדוח, "תושבים - ראויים להגנה", נביא את מסקנותינו, כפי שעלו מניתוח האירועים, בסוגיית הזירה החסרה - התנהלותן של הרשויות הישראליות אל מול האלימות הלאומנית היהודית בירושלים. סדר הגודל של העימותים שהתרחשו בירושלים במחצית השנייה של שנת 2014 היה יוצא-דופן והעיר ותושביה ספגו אלימות קשה משך חודשים. בקרב תושבי ירושלים כולם, ישראלים ופלסטינים, חקוקה תקופה זו כעוד תקופה קשה שעברה על העיר, אך כל אחד מהלאומים ממקד את התייחסותו לאלימות שהופנתה כלפיו. הרשויות הישראליות פעלו באופן נמרץ מול "האיום הביטחוני" ואישי ציבור רבים התבטאו ופעלו באופן שהלהיט את הרוחות בעיר בשני הצדדים. בעוד שהטיפול של משטרת ישראל בעבריינות היהודית כמעט שלא הורגש בתקופה זו, הרי שבין יולי לנובמבר 2014 נעצרו 1,300 פלסטינים, מתוכם כ-40% קטינים. אין

ספק כי סדר הגודל של המהומות במזרח העיר היה משמעותי והמשטרה התמודדה עם עשרות ולעתים אף מאות מפגינים, אך בין אם מדובר בהפגנות גדולות ובין אם באירועים פרטניים, קשה היה למצוא את ידה הקשה של המשטרה כשהיא מופעלת גם מול האלימות הלאומנית שהגיעה מהצד הישראלי.

מניתוח אירועי האלימות שבדוח עולה כי הרשויות הישראליות תופשות את 300,000 ויותר תושבי ירושלים הפלסטינים כקולקטיב המהווה, בראש ובראשונה, סכנה ביטחונית. גישה זו אינה מכתיבה רק את היחס לפלסטינים במזרח העיר בזמן עימות, אלא גם בזמן רגיעה - כך, למשל, בהשקעה הממשלתית הגדולה באמצעי משטור, פיקוח ומעקב גם בתקופה שקדמה לאירועים; לעומת זאת, התייחסות לפלסטינים כקבוצה וכפרטים הראויים גם הם להגנה מפני פגיעה נעדרת כמעט לחלוטין בקרב הרשויות הישראליות.

בירושלים ישנם שני לאומים, לאום יהודי ולאום פלסטיני, החיים בריכוז ובצפיפות גבוהים יותר מבכל מקום אחר בגדה המערבית ובתחומי ישראל. בין שתי הקהילות הללו קיימים פערים קשים במתן שירותים ותשתיות, וכפי שהראה דוח זה, גם ביחס הרשויות לאלימות שלה נתונה כל קהילה.

דוח זה אינו מבקש לבחון את כלל מדיניות ישראל כלפי מזרח ירושלים, אלא להתמקד בתיקונים המתחייבים כבר היום בהתנהלות הרשויות הישראליות - באין פתרון מדיני העומד על הפרק - מול האלימות המופעלת נגד הקולקטיב הפלסטיני הירושלמי. תיקונים אלה צריכים להיות בראש ובראשונה בהבטחת הגנה ראויה לחייהם של הפלסטינים בירושלים ולרכושם.

בתוך הוואקום שנוצר בשל ההתעלמות המוחלטת כמעט של הרשויות הישראליות מהאלימות הלאומנית היהודית שפשטה בירושלים בחודשי הדוח, צמחו, לצד ארגונים ותיקים בזירה, התארגנויות אזרחיות חדשות בירושלים שפעלו בעניין. אך לא ניתן להסתפק בפעילות ארגונים, מבורכת ככל שתהיה. על הרשויות הישראליות להציע בהקדם תכנית למתן הגנה מפני אלימות זו, אשר תכלול הן אמצעים ביטחוניים, הן אמצעים אזרחיים ראויים. על העירייה מוטלת החובה לפעול למען תושביה ללא אפליה ותוך הקפדה על השוויון בפני החוק. עליה לפעול ליצירתה של תכנית מערכתית למאבק בלאומנות יהודית, להציב את הנושא בראש סדר עדיפויותיה ולהקצות לנושא תקציבים ראויים; כן מוטל עליה לפעול באופן ממוקד בשיתוף גורמי האכיפה, המשטרה ומשרד המשפטים, נגד אלימות לאומנית יהודית מאורגנת בירושלים, ולצאת, באופן נחוש ופומבי, נגד כל אלימות כזו; עוד נדרש כי עיריית ירושלים תבחן את חלקה-שלה בחיזוק דימויים שליליים של החברה הפלסטינית.

בחודשים האחרונים, בסמוך להפקת דוח זה, אנו עדים לתחייה מחודשת של אותם המופעים הגזעניים שנגלו לנו בקיץ הקודם - ארגון 'להב"ה' חזר למרכז העיר, נהגי מוניות פלסטינים הותקפו, בהר הבית שוב היו עימותים בין פלסטינים לבין כוחות הביטחון. אנו רואים זאת כמצב שבו היסודות המארגנים את הגזענות והאלימות בירושלים מושרשים ברמה החברתית והפוליטית וכל מתיחות ביטחונית או אירוע פוליטי עלולים להצית את האש בשנית. זהו מצב חירום מתמשך, שבו החיים הנורמטיביים בעיר הם מצב זמני התלוי על בלימה. על הרשויות הישראליות

מוטלת החובה לקיים פעילות מערכתית ממוסדת לשם התמודדות אזרחית עם תופעת האלימות והגזענות; עליהן לפעול במלוא המרץ, הדריכות ותחושת השעה, אל מול האלימות הלאומנית היהודית בירושלים ואל מול תופעת הגזענות המכוערת הפושה ברחובותיה.

כל עוד לא יחול שינוי מן היסוד - מה שהיה הוא שיהיה ואלו יהיו פני החיים בירושלים בעבור כלל תושביה.

1. מבוא

קיץ 2014 היה מהתקופות האלימות יותר שידעה ירושלים בעשור האחרון. בישראל החלו אירועי הקיץ עם חטיפת שלושת הנערים גיל-עד מיכאל שער, נפתלי יעקב פרנקל ואיל יפרח בגוש-עציון ורציחתם, אשר בעקבותיהן הפכה המציאות בירושלים למדממת: עם תום לוויית הנערים, שטפו את העיר פעולות וקריאות אלימות גזעניות, ששיאן היה בחטיפת הנער מוחמד אבו ח'דיר משועפט ורציחתו. במשך שישה חודשים ארוכים ידעה ירושלים התרחשויות סוערות, שניזונו ממתחים מבית ומחוץ.

שנה לאירועי הקיץ, 'עיר עמים' מציגה כאן סקירה וניתוח של אירועי האלימות בירושלים במהלך המחצית השנייה של שנת 2014, מיולי ועד לדצמבר. הסקירה מתבססת על מעקב שבוצע במהלך חצי שנה זו, ובמסגרתו תועדו ונותחו אירועים אלימים בין ישראלים לבין פלסטינים בירושלים.

נקדים ונאמר כי אף שאירועי האלימות הנסקרים בדוח זה קשורים בנסיבות המיוחדות שנוצרו החל מיוני 2014, לא ניתן להפרידם מרקע רחב יותר של מדיניות כוללת של אפליה עמוקה כלפי תושבי מזרח ירושלים משך עשרות שנים, כמו גם מהאירועים אשר ליוו את קריסת יוזמת השלום של מזכיר המדינה ג'ון קרי שבועות ספורים קודם לכן ומהקיפאון המדיני שהשתרר מאז.[7] עם זאת, במסמך זה נתרכז אך ורק בזירות האלימות הייחודיות שרחשו בחודשי המחצית השנייה של שנת 2014.

הנתונים על אירועי האלימות שהתרחשו בתקופה הנדונה מתבססים על דיווחים שהגיעו ל'עיר עמים', ישירות או באמצעות תיעוד של ארגונים אחרים, ועל ידיעות שהופיעו באמצעי תקשורת שונים, כעשרה במספר לערך, לרבות הארץ, חדשות ערוץ 2, Ynet, אתר ערוץ 7, אתר הקול היהודי ואתרים נוספים, המתמקדים בדיווח על פגיעות בישראלים. נתונים אלה הושוו לנתונים של גורמים אחרים, דוגמת שירות הביטחון הכללי (שב"כ), שבהם הובאו נתונים הכוללים רק אירועי אלימות כלפי ישראלים בתקופה הרלוונטית.

ברור היה כי מעבר לדיווחים שנאספו באמצעים אלה, התרחשו אירועים נוספים שלא דווחו כלל או שדווחו באמצעים שאינם נגישים לנו. לכן נמנענו מהשוואה בין מספר אירועי האלימות משני הצדדים, הישראלי והפלסטיני. השוואה כמותית כזו הייתה עשויה לעורר גם קשיים מתודיים רבים. כך, למשל, אירוע אלימות נספר במסגרת התיעוד שלנו כמקרה יחיד, ללא תלות במספר הנפגעים במהלכו, משך התרחשותו או חומרתו. לכן, ספירת האירועים, כשעצמה, אינה יכולה לבטא נכונה את חומרתם של האירועים ואת השונות ביניהם.

עם זאת, גם ללא השוואה מספרית, תיאור אירועי האלימות בחלקו הראשון של הדוח (ובמפורט יותר בנספח) יחשוף את כרוניקת האלימות המתמשכת בין הצדדים ואת האופן שבו הזינו אירועים וליבו בשני הצדדים את הלהבות.

---

7 **פתרון מדיני בירושלים - אפשרי, במחיר גדל והולך**, 'עיר עמים', אפריל 2014: http://ir-amim.org.il/sites/default/files/report%20A4%20print_web.pdf.

לאחר תיאור כרוניקת האירועים והזירות המרכזיות של אירועי האלימות, יתמקד הדוח באופן שבו הגיבו הרשויות הישראליות לאלימות בירושלים. כפי שנפרט להלן, בין האירועים שתועדו אצלנו במהלך החודשים יולי-דצמבר 2014, היו 120 אירועים של אלימות ישראלים כלפי פלסטינים בירושלים.[8] הדוח ידגים כיצד, חרף נתונים אלה, השקיעו כוחות הביטחון את כל מרצם בהתמודדות עם האלימות הפלסטינית וזנחו כמעט לחלוטין זירות אחרות שבהן היו הפלסטינים הקורבנות המרכזיים. כך, נחשפת בדוח המדיניות המפלה של העירייה, המשטרה והממשלה, הרואות בפלסטינים איום ביטחוני ובאוכלוסייה הישראלית לבדה אוכלוסייה הראויה להגנה. הרשויות הישראליות אינן מתייחסות לפלסטינים בירושלים - קבוצת מיעוט מוחלשת המצויה, על-פי הדין הישראלי, תחת ריבונות ישראלית - כראויים אף הם להגנתן.

שנה אחרי, על הרשויות לבחון את עמידתן מנגד אל מול האלימות הלאומנית היהודית שפעלה בירושלים, אשר ניצניה שבים ומופיעים כעת ברחבי העיר. ירושלים משוועת למדיניות ראויה ונחרצת נגד גזענות ואלימות. כל תושב המסתובב ברחבי העיר זכאי לחוש ביטחון והגנה, ועל הרשויות לפעול כדי לאפשר לו תחושה זו, בין אם הוא ישראלי ובין אם פלסטיני.

8 ב-4 מהמקרים זהות התוקף אינה מדווחת, אך אופי התקיפה ונסיבותיה מעידים כי מדובר בתקיפה שביצעו ישראלים.

2. תמצית האירועים יולי-דצמבר 2014

בחלק שלהלן ייסקרו האירועים המרכזיים שהתחוללו במהלך תקופה זו. בהמשך לו, מומלץ לקרוא את הנספח לדוח, הסוקר באופן כרונולוגי ובפירוט את כל השתלשלות האירועים במחצית השנייה של שנת 2014 בירושלים. קריאת הנספח מאפשרת את הבנתה של כרוניקת האלימות המתמשכת בין הצד הישראלי לבין זה הפלסטיני ואת האופן שבו הזינו אירועים וליבו בשני הצדדים את הלהבות.

תחילתם של האירועים בירושלים הייתה ביום 30/6/14, עם מציאת גופות שלושת הנערים הישראלים, גיל-עד מיכאל שער, נפתלי יעקב פרנקל ואיל יפרח, שנחטפו ונרצחו. ימים ספורים לאחר מכן, ביום 2/7/14, נחטף ונרצח הנער מוחמד אבו ח'דיר בן ה-16 משכונת שועפט.

הילד מוסא זלום ואמו. נעשה נסיון לחטיפתו ביום 1/7/14. יום לפני חטיפתו ורציחתו של אבו ח'דיר (ראו בנספח) | צילום: חדשות ערוץ 2.

בעקבות אירועים אלה וכן בעקבות מבצע 'צוק איתן', שהחל ביולי אף הוא, החלו לשטוף את מרכז העיר ואזורים נוספים בה הפגנות גזעניות ואלימות של ישראלים, שאליהן נוספו הפרות סדר אלימות של פלסטינים בשכונות מזרח ירושלים.

בין החודשים יולי עד דצמבר (כולל) 2014, נהרגו באירועי האלימות בירושלים 9 ישראלים, אזרחית אחת מאקוודור ו-15 פלסטינים (בהם 7 מבצעי פיגועים).[9]

4 פיגועים בוצעו בתקופה זו בירושלים על-ידי תושבים פלסטינים: אחד בשכונת שמואל הנביא, שניים בתחנות הרכבת הקלה ופיגוע נוסף בוצע בבית-כנסת בשכונת הר-נוף. בחודש אוקטובר אירע גם ניסיון התנקשות ביהודה גליק, פעיל בתנועות המקדש.

9 אחד מהפלסטינים נהרג במהלך פיגוע דריסה; לגבי אחד הפלסטינים נקבע על ידי המשטרה שהתאבד.

הפיגוע בשכונת שמואל הנביא, 4 באוגוסט 2014 | צילום: משטרת ישראל (דף משטרת ישראל בפייסבוק).

בעקבות רצח אבו ח'דיר, התקיימו במזרח ירושלים הפגנות שבמהלכן נהרגו שני צעירים פלסטינים מאש כוחות הביטחון ותינוקת פלסטינית נחנקה למוות מגז מדמיע בשכונת א-טור בירושלים, לאחר שכוחות צבא ירו פצצות גז מדמיע לעבר בתי התושבים בשכונה. נער פלסטיני נוסף נהרג על-ידי כוחות הביטחון בוואדי ג'וז, ובנובמבר נמצא נהג אגד פלסטיני תלוי במסוף האוטובוסים בהר החוצבים. לאחר נתיחת הגופה, קבעה המשטרה כי מדובר בהתאבדות, אך הציבור הפלסטיני סירב להאמין למשטרה וטען שמדובר ברצח על רקע לאומני. זאת, בין היתר, בשל התקיפות היום-יומיות של נהגי תחבורה ציבורית פלסטינים. פלסטיני בן 60 היה מהרוגי פיגוע הדריסה בתחילת דצמבר ובסוף דצמבר נפגע פלסטיני בן 62 מכדור גומי ברחוב צאלח א-דין. הוא נפטר כעבור חודשיים.

'עיר עמים' תיעדה 40 אירועים של תקיפת פלסטינים במקום עבודתם בידי ישראלים, 23 מהם תקיפות של נהגי אוטובוס ונהגי מוניות.

הלחץ הגובר של פעילי תנועות המקדש, לצד המשך הגבלות הכניסה על מתפללים מוסלמים להר הבית והחמרתן בעקבותיו, הגבירו את המתח ואת תחושת האיום בצד הפלסטיני והמוסלמי. מתח זה הוצג כהסבר עיקרי - הן על-ידי גורמים פלסטינים, הן על-ידי גורמי ביטחון ישראלים - לגל האלימות החריף שפשט בכל מזרח העיר.

שני מבצעי משטרה הוכרזו בתקופה זו: בספטמבר החלה המשטרה במבצע 'ימי תשובה' וב-24/10, פתח המשרד לביטחון פנים מבצע גדול שני בשם 'שומרי החומות'. כ-1,000 שוטרים וחיילי משמר הגבול התווספו לכוחות במזרח העיר, זאת לצד לוחמי יחידות מיוחדות ובלוני תצפית.

שירות הביטחון הכללי (שב"כ) קובע כי במהלך חודשי הסקירה בוצעו 298 אירועי אלימות על-ידי פלסטינים, 276 מתוכם מקרי זריקה של בקבוקי תבערה.[10]

המשטרה דיווחה כי בשלושת החודשים שחלפו מתחילת חודש יולי, נעצרו 758 פלסטינים החשודים בידוי אבנים והוגשו 250 כתבי-אישום. נוסף על המעצרים, ננקטו פעולות אכיפה ועניישה נוספות, ובמסגרתן פעלו כוחות הביטחון נגד הפלסטינים באופן של ענישה קולקטיבית ועשו שימוש רחב, ולעתים שרירותי, באמצעים לפיזור הפגנות כגון: כדורי ספוג, רימוני גז, השפרצת נוזל "בואש" לתוך בתים, בתי-ספר ואף לעבר מטעי זיתים. עוד פעלה המשטרה בדרך של הצבת חסימות ומחסומים בשכונות וסגרה, בין היתר, את הכניסות העיקריות לעיסאוויה ורחוב ראשי בג'בל מוכבר.

גם בתקופה כל-כך מתוחה, לא רק שהממשלה לא מנעה ממתנחלים לנקוט בפעולות המעוררות ביודעין תסיסה ומרירות, אלא שהיא אף תמכה בהן בריש גלי. אירועי אלימות נוספים החלו לאחר כניסת מתנחלים מעמותת 'אלע"ד' בסוף ספטמבר ל-7 בתים בשכונת סילוואן שבמזרח ירושלים, כשהם מלווים בכח משטרה גדול, וכן לאחר כניסת מתנחלים נוספים בתאריך 20/10, הפעם בסיועה של עמותת 'עטרת כוהנים', לשני בניינים במרכז סילוואן.

בשלושת החודשים הראשונים למהומות, מיעט ראש העירייה ניר ברקת להתבטא בנוגע למצב. ביום 3/10, שיגר ברקת מכתב תקיף לראש הממשלה, ובו הלין על ההתנהלות של השר לביטחון פנים בכל הנוגע לטיפול בהפרות הסדר בעיר ודרש את תגבורם של כוחות המשטרה בה. דרישותיו דמו מאוד לאלו שהעלו נציגי המתנחלים אשר השתתפו בסיור של ועדת הפנים של הכנסת בתאריך 11/9, סיור אשר יועד: "לבחינת דרכי ההתמודדות עם האלימות הפלסטינית במזרח העיר". בתאריך 28/10, דווח כי ראש עיריית ירושלים הורה לראשי האגפים בעירייה להחמיר את מדיניות האכיפה והענישה נגד תושבי מזרח העיר. מאוחר יותר, במרץ 2015, נחשף בעיתון 'הארץ' כי לאורך חודשים העבירה המשטרה לעיריית ירושלים באופן שוטף "רשימות שחורות" של חשודים בעבֵרות ביטחוניות ובני משפחותיהם, וזאת כדי שהעירייה תפעיל נגדם סמכויות מוניציפליות אשר יהוו מעין ענישה נוספת או ישמשו תחליף לענישה הפלילית. בעיריית ירושלים לא הכחישו את קיומו של הנוהל הזה ואף ביקשו להצדיקו.

ב-20/11, פורסם כי ראש העירייה הציג את תכניתו לחיזוק הביטחון האזרחי והאישי, הנערכת בשיתוף משטרת ירושלים. התכנית הכילה אמצעים חדשים, לצד עיבוי וחיזוק אמצעי הביטחון הקיימים, וכללה, בין השאר, 50 ניידות שיטור עירוני, 30 ניידות מיוחדות ייעודיות למוסדות החינוך, תוספת של 215 מאבטחים לגני ילדים, התקנתן של מאות מצלמות וידאו חדשות במעגל סגור סביב אזורי מוסדות החינוך ועוד.

הפגנות ימין, ובהן פעילות 'להב"ה' (למניעת התבוללות בארץ הקודש) במרכז העיר, המשיכו להתקיים במהלך חודשי הסקירה. בהפגנות אלו הוסיפו להישמע הקריאות האלימות כלפי פלסטינים והיו אף

10 ארכיון דוחות חודשיים, אתר השב"כ: https://www.shabak.gov.il/publications/archive/monthly-archive/Pages/default.aspx.

מקרים של תקיפתם ממש. במקביל, אירעו עוד אירועים נקודתיים של תקיפת פלסטינים בידי אזרחים ישראלים.

בתקופה זו גברו גם הקריאות לפטר עובדים פלסטינים, להחרים מקומות המעסיקים פלסטינים, וכן בתי-עסק פלסטיניים במזרח העיר. לקריאות לפיטורי העובדים הפלסטינים, נהגי התחבורה הציבורית, הצטרפו סגן ראש עיריית ירושלים יוסי דייטש וחבר מועצת העיר (מטעם 'יהדות התורה') יצחק פינדרוס. חבר מועצה מוביל בקריאות ההסתה היה אריה קינג.

פאדי רדוואן, שהותקף ונדקר ברגלו בסכין במערב ירושלים על ידי ארבעה ישראלים, 18/11/14 | צילום: Alquds Network.

בסוף נובמבר הוצתה אחת מכיתות א' בבית-הספר הדו-לשוני וכתובות נאצה כגון: "כהנא צדק", "אין דו קיום עם סרטן" ו"די להתבוללות", רוססו על קירותיו. משטרת ישראל עצרה שלושה חשודים, שהשתייכו לארגון 'להב"ה', ואלה הודו בהצתת בית-הספר. בהמשך לכך, עצרה משטרת ישראל פעילים של 'להב"ה' ובהם גם העומד בראש הארגון, בנצי גופשטיין.

לקראת סוף התקופה הנסקרת בדוח, ההסלמה באלימות סביב הר הבית ולחץ בין-לאומי מצד ארה"ב וירדן אילצו, בסופו-של-דבר, את ראש הממשלה נתניהו לשבור את שתיקתו המתמשכת ולפעול באופן

הפגנת פעילי להב"ה מול סניף רמי לוי בגבעת שאול, ירושלים, 4/12/14 | צילום: ערוץ 7.

פומבי כדי לרסן את הלחצים הפוליטיים הפומביים לשינוי ההסדרים בהר הבית -לחצים שהופעלו מתוך הכנסת והממשלה במהלך למעלה משנתיים. האלימות והמתיחות סביב ההר ירדו באופן משמעותי והגבלות הגישה שהוטלו על מתפללים מוסלמים הוסרו ברובן.

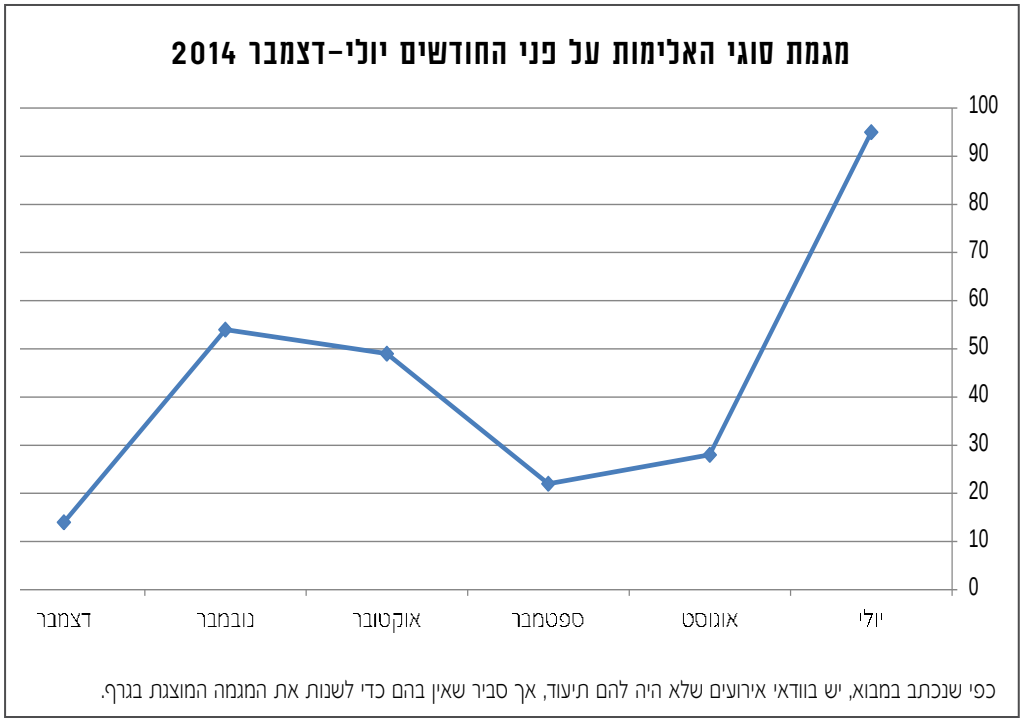

כפי שנכתב במבוא, יש בוודאי אירועים שלא היה להם תיעוד, אך סביר שאין בהם כדי לשנות את המגמה המוצגת בגרף.

ניתן לסכם כי חודש יולי היה החודש הסוער ביותר בתקופה הנסקרת. חודש זה - החודש שלאחר לוויית שלושת הנערים הישראלים ורצח הנער הפלסטיני בירושלים - הציית את גל האלימות ששטף את העיר. ב-8 ביולי, החל מבצע 'צוק איתן', אשר גם לו הייתה השפעה ישירה הן על המהומות בשכונות הפלסטיניות, הן על האלימות של ישראלים נגד פלסטינים בעיר. בספטמבר, עם הפסקת הלחימה בעזה, חלה ירידה ברורה בהיקף האלימות, אולם באוקטובר חלה שוב קפיצה במספר האירועים, אשר נמשכה חודשיים. בחודשים אלה נכנסו מתנחלים נוספים לסילוואן והיה מתח ניכר במתחם הר הבית. עוד התרחשו בזמן זה שלושה פיגועים קשים ובהם הרוגים ישראלים, נעשה ניסיון התנקשות בפעיל תנועות המקדש, החל המבצע המשטרתי השני של המשטרה לצדם של מבצעי אכיפה מוגברים של העירייה והוצתו כיתות בית-הספר הדו-לשוני. בדצמבר חלה שוב רגיעה. בחודש זה החלו כוחות הביטחון לקרוא נגד עליית אישי ציבור להר הבית, לצד מדיניות ההרגעה שנקט ראש הממשלה בעניין, והחל מעצרם של ראשי 'להב"ה'.

סיווג אירועי האלימות של ישראלים נגד פלסטינים[11]

- 70 עימותים של כוחות הביטחון עם האוכלוסייה הפלסטינית תועדו, כולם במזרח ירושלים, בעיקר בשכונות הפלסטיניות שבה.
- 120 אירועי אלימות של פגיעת ישראלים בפלסטינים תועדו בידי 'עיר עמים',[12] מתוכם:
  - 64 מקרים היו אירועי תקיפה[13] של פלסטינים על-ידי ישראלים;[14]
  - 40 מהמקרים היו אירועי תקיפה של פלסטינים **במקום עבודתם** על-ידי ישראלים: 13 מאירועי התקיפה הופנו כלפי נהגי מוניות פלסטינים ו-10 מהם כלפי נהגי אוטובוסים. מרבית אירועי התקיפה (25) התרחשו במערב העיר, 12 במזרחה ומיקומם של 3 אירועים נוספים אינו ידוע;
  - 10 מהאירועים היו ניסיונות חטיפה של פלסטינים בידי ישראלים. במקרה אחד (מוחמד אבו ח'דיר) הצליחו החוטפים בניסיונם;
  - 13 אירועים כללו פגיעה של ישראלים ברכוש ציבורי וכן ברכוש פרטי פלסטיני;
  - 9 אירועי הסתה של ישראלים נגד פלסטינים, כולם במערב העיר.

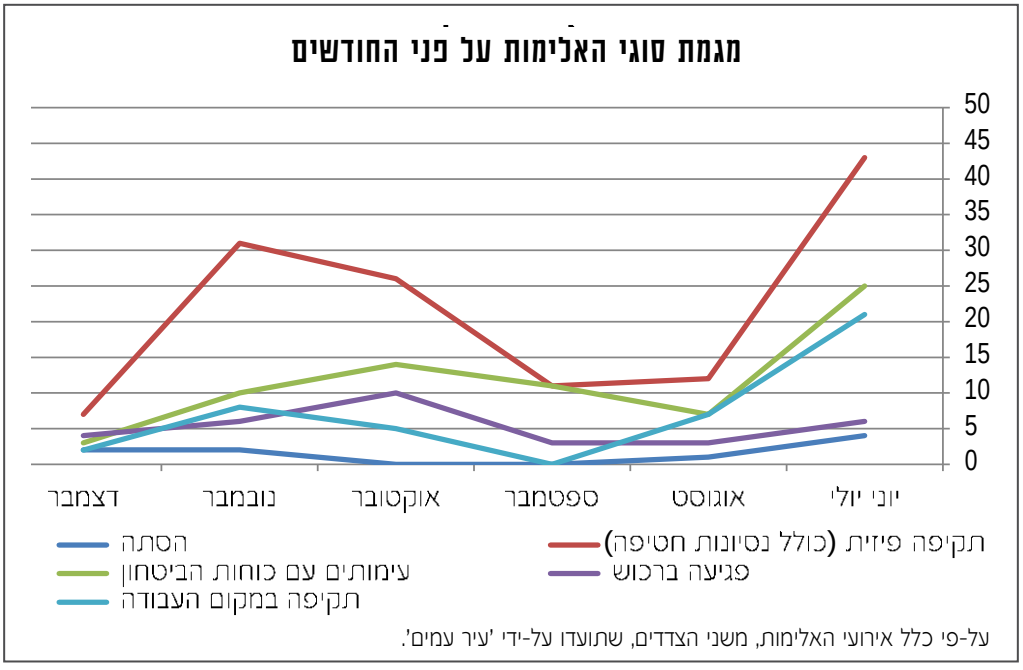

על-פי כלל אירועי האלימות, משני הצדדים, שתועדו על-ידי 'עיר עמים'.

11 אירוע תקיפה יכול להיות מסווג תחת יותר מקטגוריה אחת ולכן מביא כימות כולל של המספרים ליותר מ-120 מקרים.

12 מתוכם 4 אירועים שבהם זהות הפוגע אינה ברורה, אך בכולם היו הנפגעים פלסטינים.

13 הקטגוריה של תקיפה רחבה יחסית, והיא כוללת תקיפה פיזית, דריסה וחשדות למעשים מסוג זה.

14 מתוכם 4 אירועים שבהם זהות הפוגע אינה ברורה, אך בכולם היו הנפגעים פלסטינים.

3. זירות מרכזיות באירועי האלימות

בסקירת אירועי האלימות בתקופה זו בירושלים, בחרנו לבחון מוקדים מרכזיים של אירועי האלימות שהתרחשו וכן זירות מרכזיות וייחודיות לירושלים: העיר העתיקה ומתחם הר הבית/אל-חרם אל-קודסי אל-שריף, מרכז העיר, השכונות/ההתנחלויות הישראליות שמעבר לקו הירוק, ובכללן שכונות התפר, תקיפה במקומות עבודה, בעיקר של נהגי תחבורה ציבורית, והרכבת הקלה.

א. העיר העתיקה ומתחם הר הבית/אל-חרם אל-קודסי אל-שריף

העיר העתיקה וסביבותיה הנן לב הסכסוך הישראלי-הפלסטיני ולכן נודעת להן רגישות רבה בתוך מערכת היחסים שבין פלסטינים לבין יהודים בירושלים. 44 אירועי אלימות תועדו בזירה זו. על-פי-רוב, היו אלה עימותים עם כוחות הביטחון בהר הבית או תקיפות נקודתיות ברחבי העיר העתיקה.

סוגיית הר הבית/אל-חרם אל-קדסי אל-שריף היא מהמורכבות ומהרגישות שבסכסוך הישראלי-הפלסטיני, וכל חריגה מההסדרים הקיימים בהר כרוכה בהשלכות מדיניות רחבות. המאבק לקידום עלייתם של יהודים להר הבית צובר תאוצה משמעותית בשנים האחרונות והפעילות המתעצמת של התנועות החותרות לשנות את הסטטוס-קוו במקום זוכה בתמיכתם של אנשי ציבור, לרבות חברי-כנסת, ולתמיכה כספית ממוסדות ציבוריים, לרבות משרדי ממשלה.[15]

בחודשים שקדמו לקיץ 2014, נרשמה עליה במתיחות שבין יהודים ופלסטינים בעיקר סביב התעצמות המהלכים הציבוריים להרחבת עלייתם של יהודים להר הבית ולתפילה במקום ושינוי הסטטוס-קוו המוסכם הנוהג בהר הבית מאז 1967. במהלך הכנסת הקודמת, מאז מאי 2013, קיימה חברת-הכנסת מירי רגב 15 דיונים בנושא הר הבית בוועדת הפנים, שבראשה עמדה. זאת, בהשוואה ל-5 דיונים בסך-הכול שנערכו בנושא ב-10 השנים שקדמו לכך.[16] חברת-הכנסת רגב תמכה בעליית יהודים להר הבית והשמיעה את עמדתה זו לאורך כל חודשי המחצית השנייה של השנה. היא גם נתנה גיבוי לפעילים שדרשו להתפלל בהר הבית והגישה הצעת חוק פרטית להתרת תפילת יהודים במקום.

כל זאת, למרות אזהרתו של מפקד מחוז ירושלים דאז, ניצב יוסי פריינטי, שדיווח כבר באחד מדיונים אלה, ביום 23/6/14 (11 ימים לאחר חטיפת שלושת הנערים), כי יחד עם גידול של 27% במספר היהודים העולים להר הבית יש החמרה באירועים, המובלת, להערכתו, על-ידי גורמים קיצוניים מסיתים, המחייבים הפעלת כוח בהר. פריינטי טען כבר בתום המחצית הראשונה של

---

15 ראו דפי-מידע, אתר 'עיר עמים': **מעקב - הר הבית: השחיקה הנמשכת בהסדרים הקיימים**.

16 **תסמונת הר הבית**, 'אל-מוניטור': http://www.al-monitor.com/pulse/iw/originals/2014/11/temple-mount-netanyahu-government-right-wing-extremism.html#.

שנת 2014 כי: "משטרת מחוז ירושלים נאלצה לפרוץ להר במחצית שנת 2014 8 פעמים, אל מול 8 פעמים בכל 2013". עוד הוסיף ניצב פריינטי: "עושים הכל לאפשר ליהודים לעלות. נאלצנו לבצע 16 דילולים של מוסלמים בהר, חלקם בימי שישי, בהם עולים 35,000 מתפללים. באמצע שבוע, מנענו מהמתפרעים לעלות בעיקר בחגים. מבחינת הסגירות - ב-2014, נאלצנו לסגור שש פעמים את ההר חלקית בבוקר או בצהרים". לבסוף קבע מפקד המחוז כי: "רואים בבירור הסלמה בהר הבית".[17]

בהמשך, בין החודשים יולי לאוגוסט, נמנעה כניסתם של מתפללים מוסלמים צעירים לאורך כל ימי השישי של הרמדאן ובמחצית מימי השישי שבין יולי לסוף נובמבר. שבועות רבים נמנעה גם כניסת נשים מוסלמיות בשעות הבוקר. הגבלות הכניסה האלו נחוו בידי הציבור הפלסטיני כענישה קולקטיבית וכהוכחה לכך שהממשלה תומכת במאמצי תנועות המקדש לסלקם מההר. גורמים מוסלמים קיצונים ניצלו את תחושת האיום כדי להתסיס את השטח. מתח זה הוצג כהסבר עיקרי - הן על-ידי גורמים פלסטינים, הן על-ידי גורמי ביטחון ישראלים - לגל האלימות החריף שפשט בכל אזורי מזרח העיר. בספטמבר, במהלך חגי ראש השנה וסוכות, אירעו התנגשויות קשות בין מוסלמים למשטרה וכמה שבועות אחר-כך, בסוף אוקטובר, בוצע ניסיון ההתנקשות ביהודה גליק.

המצב ששרר לאורך המחצית השנייה של שנת 2014, כמו גם אזהרתו של ניצב פריינטי, לא מנעו מחברי-הכנסת מהקואליציה, ובראשם משה פייגלין, לעלות להר הבית בעקביות עד לחודש נובמבר.[18] לא פעם נעשה הדבר בלוויית הצהרות מרחיקות-לכת בדבר כוונתם של חברי-כנסת אלה לשנות מן היסוד את הסטטוס-קוו הקיים במקום. הביקורים הללו הזינו את המחאה הנמשכת של פלסטינים הן בהר, הן מחוצה לו, מחאה שהידרדרה לא אחת לאלימות והביאה לתכיפות העולה של הפעמים שבהן הגבילה המשטרה את הגישה להר לישראלים ולפלסטינים כאחד.

בעת שחברים בכירים בקואליציה בכנסת הקודמת, ובראשם שר הבינוי אורי אריאל, יו"ר ועדת הפנים מירי רגב וסגן יו"ר הכנסת משה פייגלין, קידמו במהלך חודשים אלה מהלכים אשר העניקו גיבוי פוליטי רב לפעילי המקדש והגבירו את תחושת האיום בקרב הפלסטינים, נמנע ראש הממשלה נתניהו מלפעול באופן פומבי לריסון לחצי הימין ולמניעת ההידרדרות הצפויה, אשר מפניה הזהירו כל מי שהכירו את הנעשה בהר הבית.

17 **צפו: 'עימות בין רגב לאהרונוביץ',** ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/278657.

18 **חוטובלי עלתה להר הבית,** ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/286656; **ח"כ פייגלין עלה להר הבית: נשנה את המציאות כאן,** NRG: http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/639/404.html.

מפגין נגד הגבלות הכניסה לחרם אל-שריף. 15 באוקטובר 2014 | צילום: ActiveStills.

המשך ההידרדרות במצב בהר הבית הוביל גם להידרדרות חמורה ביחסים עם ירדן, ובתחילת נובמבר החזירה ירדן את שגרירה להתייעצויות עקב: "ההפרות הישראליות בהר הבית".[19] גם ארה"ב נדרשה לעניין הר הבית, ובסוף אוקטובר קרא שר החוץ האמריקני לפתוח את ההר למתפללים מוסלמים ולהימנע משינוי הנהלים המסדירים את הכניסה לאתר של מי שאינם מוסלמים. ב-13 בנובמבר, התקיימה פגישה משולשת של שר החוץ האמריקאי ג'ון קרי, עבדאללה מלך ירדן וראש הממשלה נתניהו, שהתמקדה בנעשה בהר הבית ובירושלים.

ההסלמה באלימות סביב הר הבית והלחץ הבין-לאומי אילצו בסופו-של-דבר את ראש הממשלה נתניהו לשבור את שתיקתו המתמשכת ולפעול באופן פומבי כדי לרסן את קמפיין התמיכה הנמרץ של פוליטיקאים ממפלגתו וממשלתו בפעולות תנועות המקדש. בעקבות התערבותו של נתניהו, הודיע היועץ המשפטי לממשלה כי הוא נערך לאסור על חברי-כנסת מהימין לעלות להר הבית. לכך הצטרפה קריאתו של מפכ"ל המשטרה יוחנן דנינו (בדבריו בכנס שדרות לחברה): "אנחנו כל הזמן אומרים שעלינו לעשות הכל כדי לא לדרדר את המצב, אבל שוב ושוב אנו חוזרים להר הבית. זה מקום מקודש להרבה דתות ואנו אמורים לשמור על הסטטוס קוו". המפכ"ל הוסיף: "ראינו בעיקר אחרי הבחירות שאנשי ימין קיצוני לקחו את הר-הבית והפכו זאת לאג'נדה. ואנו כל הזמן הזהרנו ואמרנו

19 **ירדן החזירה את שגרירה מישראל בגלל "ההפרות הישראליות בהר הבית"**, הארץ, 5/11/14: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2477824.

שצריך לעזוב את הר הבית. הם לא מבינים מה הם מדליקים."[20] מאמצע נובמבר, אכן פסקה עלייתם של חברי-כנסת יהודים להר. הלחצים הפוליטיים הפומביים לשינוי ההסדרים בהר הבית, אשר הופעלו מתוך הכנסת והממשלה במהלך כמעט למעלה משנתיים, פסקו לחלוטין, לפחות עד לכינוסה של הכנסת החדשה. במקביל, נרגעו בהדרגה האלימות והמתיחות סביב ההר והגבלות הגישה שהוטלו על מתפללים מוסלמים הוסרו ברובן.

ב. מרכז העיר

אחד ממוקדי החיכוך המרכזיים במהלך הקיץ, שבו התרחשו רבים מאירועי האלימות של ישראלים כלפי פלסטינים, היה מרכז העיר ירושלים, באזור המשתרע בין גן העצמאות, רחוב יפו וכביש 60 (המוכר ככביש מס' 1) ומחבר בין מזרח ירושלים ומערבה. מרכז העיר הוא מוקד תעסוקה משמעותי בעבור פלסטינים ממזרח העיר, מוקד בילוי בעבור צעירים ישראלים ואזור התכנסות לארגונים מכל גווני הקשת הפוליטית. בחודשי הקיץ, נשמעה בשטחו ההסתה באין מפריע, אירעו תקיפות של "זוגות מעורבים" בגן העצמאות, מקרים של התנכלויות לנהגי מוניות ועוד.

התיעוד שבידנו כולל 4 אירועי הסתה, 17 אירועים של תקיפה נגד פלסטינים במקום עבודתם ו-2 אירועים של תקיפת פלסטינים על-ידי ישראלים.

ארגון **'להב"ה'** היווה גורם מסית מרכזי במרכז העיר במהלך חודשי האלימות. הארגון אינו עמותה רשומה, והוא הוקם, כפי הנראה, בשנת 2008, כאשר מספר גופים אשר עסקו ב"הצלת בנות ישראל", התאחדו בשיתוף 'המטה העולמי להצלת העם והארץ' להקמת: "ארגון-על למלחמה בהתבוללות בארץ הקודש". מטרתו המוצהרת של הארגון היא: "להציל בנות מעם ישראל שהתפתו לקשור קשר עם גוי". יו"ר 'להב"ה' בן-ציון גופשטיין הוא תלמיד של מייסד תנועת 'כך' מאיר כהנא. הוא מרבה לצטט מספריו של כהנא ופעילי 'להב"ה' נראים לא פעם בחולצות הנושאות כיתובים כגון: "כהנא צדק".

במסווה של מלחמה בהתבוללות, מפרסם הארגון את משנתו המטיפה לשנאת פלסטינים תוך הפחדה והסתה על בסיס גזעני. המסר של הארגון הוא כי הפלסטינים הם אויבי ישראל ומגע עִמם יגרום לאסון ולחטיפת בנות יהודיות לכפרים פלסטיניים. הסתה זו מתרחשת בזירות רבות ונעשית באמצעות כרזות, עלונים, הפגנות, כנסים, ובאופן נרחב באמצעות רשת האינטרנט ככלל והפייסבוק בפרט. הארגון מפעיל מתנדבים בכל רחבי הארץ ואת קו 'המלשינון', שאליו ניתן להתקשר כדי לחשוף קשרים של יהודיות עם פלסטינים.

פעילי 'להב"ה' יזמו הפגנות אלימות רבות ברחבי הארץ כדי ללבות את השנאה וההסתה כלפי הציבור הערבי בישראל. במהלך חודשי קיץ 2014, גברה פעילות 'להב"ה' בירושלים. זו באה לידי ביטוי בדרכים שונות, החל מדוכנים שהוצבו במרכז העיר פעמיים בשבוע, בימי חמישי בערב ובמוצאי-שבת, וכלה בהפגנות אלימות ברחבי ירושלים, אשר במהלכן תקפו מתפרעים עוברי-אורח פלסטינים.

20 **וינשטיין: נאסור עליית יהודים להר הבית,** ערוץ 7 http://www.inn.co.il/News/News.aspx/288083

בספטמבר 2014, בעקבות דרישתה של חברת מועצת העיר לורה ורטון מ'מרצ' להסיר את דוכני 'להב"ה' בעיר בשל היעדר רישיון להצבתם, הם פורקו, אך נוכחות הפעילים במקום נמשכה וכך גם חלוקת הפליירים והפעילות. ראש העירייה מעולם לא התבטא בענייננו של הארגון המסית הפועל במרכז עירו, לא ניסה להצר את צעדיו ולא פעל לחיזוקם של גורמי חינוך ורווחה שיתנו מענה טיפולי לנוער 'להב"ה'.

ב 1/10/14 הגיש המרכז הרפורמי לדת ומדינה, בשיתוף עם המטה למאבק בגזענות, עתירה כנגד היועץ המשפטי לממשלה ופרקליטות המדינה בבקשה להעמיד לדין את פעילי ארגון 'להב"ה' והעומד בראש הארגון, בן-ציון גופשטיין, בעוון הסתה לגזענות והסתה לאלימות בגין חמישה אירועים שונים של הסתה (בג"ץ 5977/14). רק לאחר הצתת בית-הספר הדו-לשוני, וככל הנראה גם בעקבות העתירה, החלו בדצמבר 2014 מעצרים של פעילי 'להב"ה', לרבות מעצרו של גופשטיין. כתוצאה מכך, חלה ירידה משמעותית בהיקף הפעילות של הארגון בירושלים.

כתובת שרוססה בבית הספר הדו-לשוני. צילום: אריק אבולוף, כב"ה ירושלים, מאתר Ynet.

ג. שכונות/התנחלויות ישראליות במזרח ירושלים[21]

אירועי אלימות רבים התרחשו בשכונות/ההתנחלויות הישראליות במזרח ירושלים. מתוך 44 אירועים שתועדו על-ידי 'עיר עמים', 6 אירועים היו עימותים של פלסטינים עם כוחות הביטחון, 20 של תקיפת פלסטינים בידי ישראלים (מלבד מקרה אחד שבו זהות התוקף אינה ברורה) ו-18 אירועים של תקיפת ישראלים בידי פלסטינים.

מבין השכונות/ההתנחלויות הישראליות במזרח ירושלים, ישנן שכונות המכונות 'שכונות התפר': ארמון הנציב, הגבעה הצרפתית, פסגת זאב ונווה יעקב. שכונות/התנחלויות אלו, שנבנו מעבר לקו הירוק, מצויות בסמיכות לשכונות פלסטיניות. במרחבים ובשירותים הציבוריים שלהן משתמשים כיום, אם כי באופן חלקי ומסויג, גם תושבי השכונות הפלסטיניות, שקופחו במהלך השנים בהקמת שירותים מקבילים בתוך שכונותיהם. יחסי השכנות האלה מתוחים בדרך-כלל. אירועי אלימות ועוינות באזורי התפר החלו עוד לפני אירועי הקיץ אשתקד. אירועים של יידוי אבנים והטרדות מצד תושבי השכונות הפלסטיניות, ולעומתם התארגנויות של תושבי השכונות הישראליות נגד השכרת דירות לפלסטינים ולעתים אף פעולות אלימות לסילוק פלסטינים שהגיעו לשכונה לצרכי בילוי וקניות. הקמפיין הגזעני של חבר מועצת העיר אריה קינג במערכת הבחירות המוניציפליות התמקד רבות בחיכוך הקיים באזור זה. עם זאת, ישנם ניסיונות שונים של תושבי השכונות לייצר דיאלוג ולאתר את האינטרסים המשותפים לפעולה.

ד. תקיפה במקומות עבודה; תקיפתם של נהגי התחבורה הציבורית

עם תחילת האלימות ביולי, הפכו נהגי המוניות הפלסטינים בכיכר ציון יעד לתקיפות פיזיות אלימות מצד נוסעים ועוברי-אורח. הנהגים דיווחו על קללות, על אלימות של נוסעים שעלו לרכב, התזת ספרֵי פלפל לעברם, יידוי אבנים, תקיפה בקרשים ובמכות ועוד. חלק מהתקיפות תועד בצילום ובהקלטה.[22] לטענת הנהגים, לא התערבה המשטרה על-פי-רוב באירועים אלה, יתרה מזאת, המשטרה והפקחים העירוניים אף פעלו כדי לגרש אותם מהאזור באמתלות שונות, תוך שימוש בשפה מזלזלת ולעתים גזענית, וחילקו להם דוחות שרירותיים. גורמים שונים בעירייה הביעו עניין בסיוע לנהגים, אך על אף דעיכת האירועים מהקיץ באופן הדרגתי, מוסיפים מקרי תקיפה של הנהגים להתרחש גם בימים אלה.

נהג המונית קוואסמה זיאד שהוכה על ידי שני נוסעים ישראלים במערב העיר, 25/8/14.

21 פרק זה אינו כולל התנחלויות הנמצאות בלב שכונות פלסטיניות.

22 **תופעה מכוערת בבירה: "נהג ערבי? לא תתפרנס כאן"**, חדשות ערוץ 2: http://www.mako.co.il/news-law/crime-q3_2014/Article-594671a59b06841004.htm.

בידי 'עיר עמים' תועדו 40 אירועים שבהם הותקפו תושבים פלסטינים במקום עבודתם על-ידי ישראלים. ב-13 מאירועים אלה הותקפו נהגי מוניות וב-10 מהם - נהגי אוטובוס.

ב 16/11/14 נמצאה גופתו של חסן יוסף רמוני, נהג אוטובוס של אגד. רמוני נמצא תלוי במסוף האוטובוסים בהר החוצבים. לאחר נתיחת הגופה, קבעה המשטרה כי מדובר בהתאבדות, אך הציבור הפלסטיני סירב להאמין למשטרה וטען כי זהו רצח על רקע לאומני.[23] זאת, בין היתר, בשל התקיפות היום-יומיות נגד נהגי תחבורה ציבורית פלסטינים.

על רקע אירועי האלימות הרבים שבהם הותקפו נהגי התחבורה הציבורית הפלסטינים בידי ישראלים ובשל מציאת גופתו של רמוני, גבר חשש של נהגי אגד הפלסטינים לביטחונם האישי. לאחר שדרישותיהם לאמצעי הגנה לא נענו, הם החליטו לפתוח בשביתה.

טענות נהגי התחבורה הציבורית עלו גם בישיבה של ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת, שהתכנסה ביום 2/12/14, ובה התבטא יו"ר ועד העובדים של 'אגד תעבורה' יצחק קשקש בעניין: "יש אירועים של אלימות של נוסעים כלפי נהגים שמתרחשים באופן תדיר בין אם זה בסניפי עוטף ירושלים, סניף בנייני האומה, סניף מעלה אדומים, עוטף בנימין. גם באלעד אנחנו חווים. בכלל בתחבורה הציבורית חווים אלימות פיסית וגם אלימות מילולית. אין שום סוג של ענישה כנגד אלימות מילולית נגד נהגים בארץ. שוטרים שמגיעים לטפל באירועים האלה, ידיהם כבולות מלהגיב לאלימות מילולית". מאז אותה הישיבה, לא חלו צעדים משמעותיים להבטחת ביטחונם של נהגי האוטובוס.

נגד טענותיהם יצאו ממלא-מקום ראש עיריית ירושלים יוסי דייטש וחבר מועצת העיר יצחק פינדרוס. השניים פנו במכתב חריף לאבי פרידמן, יו"ר מזכירות 'אגד' בירושלים, ביום 19/11/14, ודרשו לפטר את נהגי אגד השובתים:" אנו סבורים כי מחובתה של חברת אגד להוציא מיידית מכתבי פיטורים לאותם נהגים שיסרבו לשוב לעבודתם לאלתר, ובכך תוכיח לציבור כולו כי חברת אגד אינה נכנעת לטרור שמקורו בהסתה ובשקרים."

ה. הרכבת הקלה

הרכבת הקלה החלה לפעול בירושלים ב-19 באוגוסט 2011. אורכו של הקו הראשון הוא 13.8 קילומטרים והוא מתחיל בצפון שכונת פסגת זאב, עובר בשועפט ובית חנינא, הגבעה הצרפתית, כיכר ספרא, מרכז העיר ומגיע עד להר הרצל. תוואי הקו של הרכבת הקלה, העובר בין מזרח למערב ירושלים, הפך את הרכבת לסמל של דו-קיום בעיני חלק מתושבי העיר ולסמל לסכסוך ולשליטה בעיני אחרים. הרכבת הקלה נותנת מענה לתושבי העיר הישראלים והפלסטינים כאחד, אך דבר זה גם הפך את הרכבת למוקד מתיחות בין נוסעים ישראלים ומאבטחי הרכבת, מן הצד האחד, לבין נוסעים פלסטינים, מן הצד השני.[24] בראשית חודש יולי, עם העלייה במתח בין ישראלים לפלסטינים בעיר, הפכה הרכבת הקלה לזירה מרכזית של עימותים בין ישראלים ופלסטינים.

---

23 **ירושלים: נהג אוטובוס פלסטיני נמצא תלוי, משפחתו: הוא נרצח**, ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4592661,00.html; **המשטרה: נתיחת גופתו של נהג אגד הפלסטיני מעידה כי התאבד**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2487654.

24 **הרכבת הקלה: מתחים בין יהודים לערבים**, MYNET: http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4218622,00.html.

לאחר רצח אבו ח'דיר ועם פרוץ המהומות בשכונות הפלסטיניות במזרח ירושלים, ניפצה קבוצה של צעירים בשועפט את תחנת הרכבת הקלה, עקרה את מכונות הכרטוס ולבסוף הציתה אותה. אחר-כך פגעו הצעירים בפסים עצמם, עקרו מרצפות, שרפו את הגומי העוטף את הפסים ואף ניסו לנסר את פסי הרכבת עצמם.[25]

ניפוץ תחנת הרכבת הקלה שועפט, 2 ביולי 2014 | צילום: ActiveStills.

תושבי מזרח העיר הרבו ליידות אבנים ובקבוקי תבערה לעבר קרונות הרכבת החולפת בשכונותיהם. כתוצאה מכך, נגרמו נזקים בשווי נטען של מיליוני שקלים ופעילות הרכבת הקלה בצפון העיר הושבתה לשבועיים. גם לאחר שהרכבת שבה לפעול, נזרקו עליה אבנים מדי יום ו-40% מהקרונות יצאו משימוש.[26] חלק מתושבי פסגת זאב הפסיקו לנסוע ברכבת הקלה דרך שועפט, בתחילה מכורח ולאחר שהרכבת שבה לנסוע במסלולה בצפון העיר - מפחד. נשמעו גם קולות אשר קראו להסיט את תוואי הרכבת. שניים מתוך הפיגועים שבוצעו בתקופה הנסקרת בדוח זה התרחשו בתחנות הרכבת הקלה.

25 **על אם הדרך עמוד עמד,** בלוג ירושלמי - הבלוג של ניר חסון: http://blogs.haaretz.co.il/nirhasson/671/.

26 **הבירה בוערת: ערבים יידו אבנים על הרכבת הקלה**, NRG: http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/636/403.html.

בין חודש יולי לתחילת ספטמבר נרשמו מעל ל-80 מקרים של יידוי אבנים על הרכבת הקלה.[27] הרשויות מיהרו להתמודד עם הסוגיה, ובמסגרת מבצע 'ימי תשובה', שהחל עוד בספטמבר, הוקם כח משימה מיוחד לצורך התמודדות עם בעיית יידוי האבנים לעבר הרכבת הקלה.[28] פעילות האכיפה לוותה בהצהרות נוקבות של אישי ציבור, אשר דרשו החמרה בחקיקה הקיימת. ראש העירייה, ניר ברקת, קבל עוד בראשית שנת 2014 על מדיניות "הדלת המסתובבת", שבה עוצרת משטרת ירושלים את מיידי האבנים, אך אלה משוחררים לביתם לאחר מכן ללא ענישה ראויה.[29] ביולי 2015, אישרה מליאת הכנסת תיקון לחוק העונשין שיחמיר את הענישה נגד מיידי אבנים לעבר כלי-רכב, כך שניתן יהיה להרשיעם ולגזור עליהם עד 10 שנות מאסר גם מבלי שהמדינה תוכיח כי התכוונו לפגוע במכונית או בנוסעיה.[30]

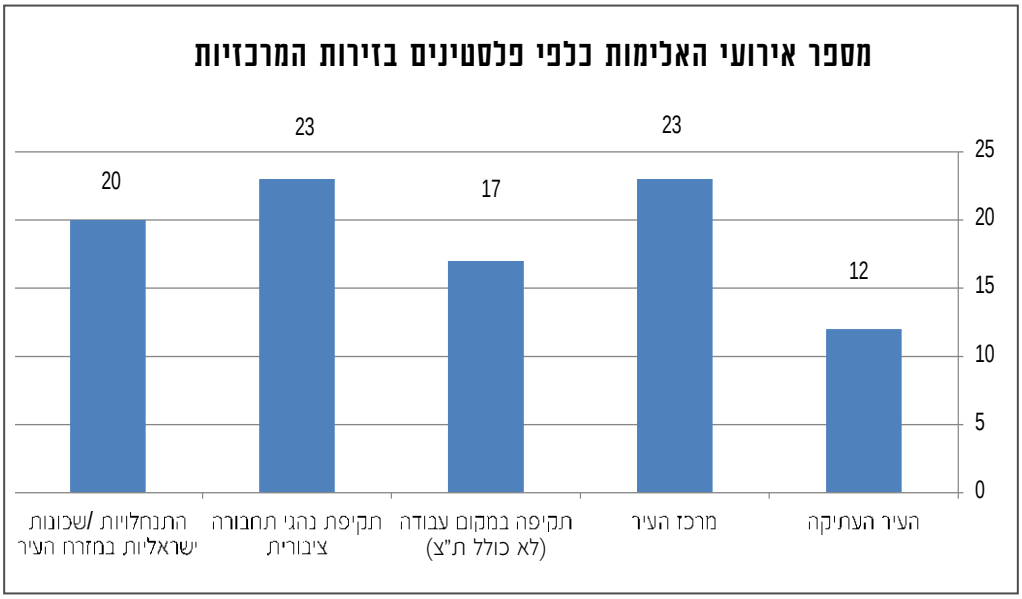

27 **מסתמן: הנער שנהרג במזרח ירושלים נורה בראשו**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2428352.

28 **אינתיפאדת הילדים: ירידה במספר התקריות, יותר קטינים מעורבים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/local/1.2442711.

29 **הממשלה פועלת להחמרת ענישה נגד מיידי אבנים לעבר מכוניות נוסעות**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/law/1.2355800.

30 **החוק להחמרת ענישה על מיידי אבנים אושר בקריאה שנייה ושלישית**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2688407.

התפלגות גיאוגרפית של מקרי הפגיעה בפלסטינים על ידי ישראלים

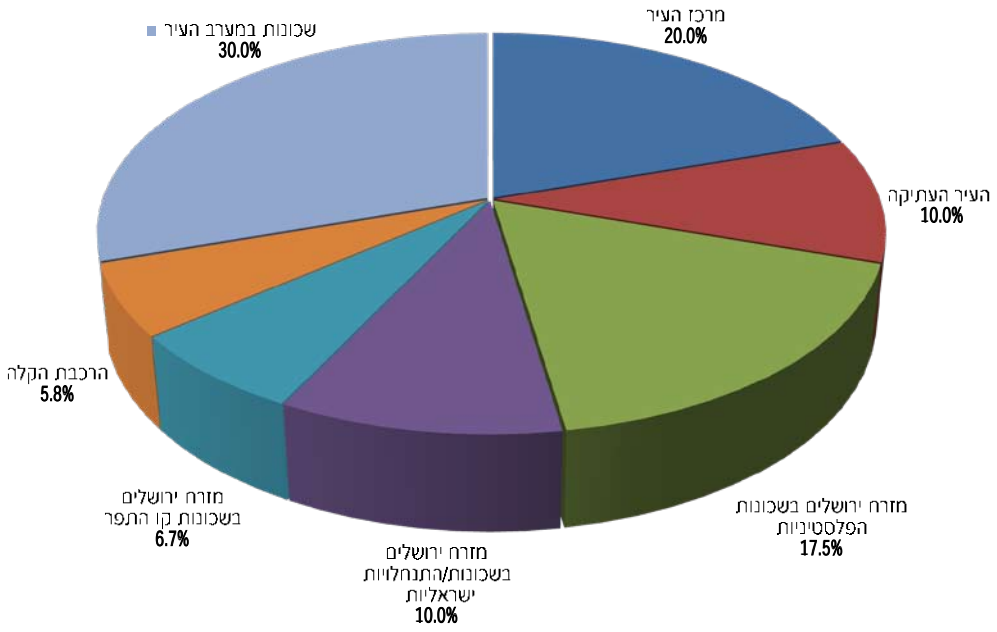

כולל עימותים עם כוחות הביטחון.

4. תגובת הרשויות לגל האלימות

אל מול אלימות פלסטינים - אכיפה משטרתית וסלקטיבית וענישה קולקטיבית; אל מול אלימות ישראלים - בין שפה רפה לליבוי

א. עימותים בין כוחות הביטחון לבין הפלסטינים

70 עימותים בין כוחות הביטחון לבין הפלסטינים תועדו בתקופה הנסקרת. חלקם של אלה התארכו ימים רבים. הפרות הסדר האלימות החלו, לרוב, בשכונות הפלסטיניות, והופנו כלפי מתחמי מגורים של מתנחלים בשכונות אלו או כלפי כוחות הביטחון; הן פרצו, לרוב, לאחר אירוע מרכזי בולט, דוגמת רצח אבו ח'דיר, הטלת הגבלות בכניסה להר הבית או מתח במתחם, הרוגים ועשרות פצועים שנפגעו במהלך הפגנות סוערות וכן כתגובה לפעולת כוחות הביטחון והרשויות לאחר פיגועים. פירוט על אירועים אלה ניתן לראות בנספח לדוח.

באותם אירועים השתתפו לרוב מאות פלסטינים, אשר חסמו כבישים וידו אבנים, זיקוקים ובקבוקי תבערה. שירות הביטחון הכללי (שב"כ) קובע כי במהלך החודשים הנידונים בדוח זה, בוצעו 298 אירועי אלימות על-ידי פלסטינים, 276 מתוכם מקרי זריקה של בקבוקי תבערה.[31]

עימותים בשועפט, 4 ביולי 2014 | צילום: ActiveStills.

31 ארכיון דוחות חודשיים, אתר השב"כ: https://www.shabak.gov.il/publications/archive/monthly-archive/Pages/default.aspx.

עימותים במחנה פליטים שועפט, 6 בנובמבר 2014 | צילום: ActiveStills.

מול הפרות הסדר שפרצו בשכונות הפלסטיניות נקטו הרשויות באכיפה מוגברת, ממוקדת ואינטנסיבית. שני מבצעי משטרה הוכרזו, כאמור במבוא, בתקופה זו: בספטמבר החלה המשטרה במבצע 'ימי תשובה' ובתאריך 24/10, פתח המשרד לביטחון פנים מבצע גדול שני בשם 'שומרי החומות'. כ-1,000 שוטרים וחיילי משמר הגבול התווספו לכוחות במזרח העיר, לצד לוחמי יחידות מיוחדות ובלוני תצפית.

ב-11/8, דיווחה משטרת ישראל על מעצרם של 482 מפרי סדר פלסטינים ועל הגשת כתבי-אישום נגד 179 מתוכם. מאוחר יותר דיווחה המשטרה כי בשלושת החודשים שחלפו מתחילת חודש יולי, נעצרו 758 חשודים ביידוי אבנים והוגשו 250 כתבי-אישום. נוסף על המעצרים, ננקטו פעולות אכיפה ועניישה נוספות, אשר במסגרתן פעלו כוחות הביטחון נגד הפלסטינים באופן של ענישה קולקטיבית ועשו שימוש רחב, ולעתים שרירותי, באמצעים לפיזור הפגנות כגון: כדורי ספוג, רימוני גז, השפרצת נוזל "בואש" לתוך בתים, בתי-ספר ואף לעבר מטעי זיתים.

מוחמד עבד, בן חמש מעיסאוויה שנפגע בעינו מכדור גומי בחזרתו מהגן, 28 בדצמבר 2014 | צילום: ActiveStills.

עוד הציבה המשטרה חסימות ומחסומים בשכונות, בין היתר תוך סגירת הכניסות העיקריות לעיסאוויה וחסימת רחוב ראשי בשכונת ג'בל מוכבר לאורך שבועות. בעניין חסימתו הממושכת של הרחוב הראשי בג'בל מוכבר באמצעות "בטונדות", פנתה 'עיר עמים' למשטרה והבהירה כי חסימת הכביש המרכזי של השכונה, המוביל לבתי-ספר שבהם לומדים אלפי תלמידים ולמרכז העסקים של השכונה, פגעה קשות בשגרת-החיים של התושבים והקשתה על ההגעה לבתי-הספר ולשירותים הציבוריים במרכז הכפר, כמו קופת-חולים. כפי שהבהירה 'עיר עמים', במכתבו של עו"ד שנידור, החסימה הייתה בלתי חוקית, בלתי מידתית, פגעה באופן בלתי מתקבל על הדעת בזכויות יסוד של אלפי תושבים ונעשתה משיקולים זרים של ענישה קולקטיבית והפעלת לחץ על האוכלוסייה. בעקבות הפנייה, הוסרה החסימה.

אחת החסימות שהוצבו בשכונת ג'בל מוכבר | צילום: עיר עמים.

פעולות המשטרה וכוחות הביטחון ניזונו לא אחת מקריאותיו ודרישותיו של ראש העירייה ושולבו בפעולות אכיפה עירונית, כפי שיובא להלן.

ב. ראש העירייה ניר ברקת

בשלושת החודשים הראשונים מאז מציאת גופות הנערים הישראליים ורצח הנער הפלסטיני, מיעט ראש עיריית ירושלים ניר ברקת להתייחס לאלימות ההולכת וגוברת בעיר. ברקת אמנם התייחס ל"אירועי השיא", דוגמת רצח אבו ח'דיר או פיגוע הדריסה למוות של אישה ותינוקת ישראליות בגבעת התחמושת, אולם הגינויים שהשמיע העבירו את המסר כי מדובר באירועים ספציפיים ולא בגל מתמשך של אלימות. במיוחד נכון הדבר בנוגע לאלימות נגד פלסטינים, אשר ברקת מעולם לא התייחס אליה כאל תופעה חמורה המשבשת את חייהם של תושבי מזרח העיר והסתפק בגינוי לקוני של האלימות משני צדי המתרס.[32] בחודשים העוקבים כבר ניצח ברקת על פעילות ביטחונית מוגברת נגד אלימות הפלסטינים, הביע תמיכה פומבית בפעילי המקדש ועלה בעצמו להר הבית בסוף אוקטובר, בשיא ימי המתח.[33]

במהלך כל התקופה הזו, ברקת אמנם גינה, כאמור, את הפעולות הקיצוניות ביותר מצד ישראלים: רצח אבו ח'דיר ושריפת כיתות בית-הספר הדו-לשוני, אך התעלם מהסתה של חברי הקואליציה העירונית ובראשם אריה קינג (ראו בהמשך), סירב להתמודד עם פעילות 'להב"ה' בעיר, מיעט להשמיע מסרים מפייסים והוביל מדיניות ביטחונית של אכיפה משטרתית קשה מול האוכלוסייה הפלסטינית בעיר, כשזו משולבת באכיפה עירונית. לאורך התקופה הסוערת הזו, התייחס ראש העירייה לתושביו במזרח העיר כמעט אך ורק מנקודת-מבט ביטחונית. הוא אמנם סייג תמיד את דבריו בהתנגדות נחרצת לאלימות, אך הקדיש את מרביתם לביקורת ולגינוי הפעילות הפלסטינית האלימה.

הדוגמה הבאה מדף הפייסבוק של ראש העירייה (מיום 19 בספטמבר) מדגימה גישה זו היטב: "אני רוצה להבהיר באופן נחרץ. יש לנקוט ביד קשה ובלתי מתפשרת נגד כל מי שנוהג באלימות מכל סוג. לא נשלים עם מצב בו זורקים אבנים או בקבוקי תבערה על הרכבת הקלה, על בתי יהודים במזרח העיר או כל סוג אחר של אלימות. לא ייתכן כי לאחר שהמשטרה עוצרת מפרי סדר הם ישוחררו על ידי בתי המשפט ב"דלת מסתובבת" ויחזרו לאלימות. חייבים להגביר את הענישה וליצור התרעה [כך במקור] כדי שיידע כל מי שחושב לקחת את החוק לידיים שייתפס וישלם על כך מחיר כבד."[34] גישתו זו של ברקת תואמת את התפישה והדרישות שהביאו אנשי 'עטרת כוהנים' כשבוע קודם לכן, במהלך הסיור של ועדת הפנים של הכנסת שהתקיים ב-11 בספטמבר 2014. אנשי העמותה דרשו הצבה של שוטרים ברחובות מזרח העיר, נקיטת יד קשה ועידוד הענישה הקולקטיבית.[35]

---

32 **אנו מגנים כל אלימות נגד כל אחד**, חדשות ערוץ 2, 2/7/14: http://www.mako.co.il/news-channel2/Channel-2-Newscast/Article-27fdef66758f641004.htm.

33 **ניר ברקת ביקר בהר הבית**, NRG: http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/637/716.html.

34 מתוך דף הפייסבוק של ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים, 19/9/14: https://www.facebook.com/nir.barkat/posts/584585064980785.

35 **פרוטוקול מס' 379, ישיבת ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת**, ט"ז באלול, התשע"ד (11 בספטמבר, 2014), שעה 10:00.

עוד קודם לאירועי הקיץ, התעלם ברקת באופן עקבי מהפעילות הגזענית של חלק מחברי הקואליציה שלו. למעשה, ההסכם הקואליציוני הראשון שחתם ברקת כשנה קודם לכן, באוקטובר 2013, היה עם רשימתו של אריה קינג, תוך התעלמות מהקמפיין הגזעני שהוביל קינג במהלך הבחירות המוניציפליות ומהפעילות הגזענית שלו לאחר היבחרו. במסגרת ההסכמים הקואליציוניים, בחר ברקת להפקיד בידי קינג את תפקיד ממלא-מקום יו"ר ועדת הביטחון של העירייה ולמנותו לחבר בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה (שם התברר שהוא נמצא בניגוד עניינים ולכן חברותו בוטלה),[36] שני תפקידים בעלי השפעה מכרעת על מזרח העיר.

באירועים שבהם הופנתה האלימות נגד פלסטינים, הייתה גישתו של ברקת שונה, כפי שניתן ללמוד מהריאיון שהעניק ליונית לוי במהדורה המרכזית של חדשות ערוץ 2 ב-2/7/14, יום הירצחו של מוחמד אבו ח'דיר. בדברו על גילויי האלימות וההסתה מצד הישראלים שהתרחשו ביום שקדם לרצח, טען ברקת כי: "המשטרה נקטה ביד קשה ותמשיך לנקוט ביד קשה כנגד כל אדם שמשתמש באלימות כדי להשיג את מטרותיו, קיצוני מכל צד." כאמור, המשטרה אפשרה את קיומה של ההפגנה משך שעות, התערבה רק בחלק מהאירועים שבהם הופעלה אלימות פיזית ואפשרה את הקריאות הגזעניות ללא הפרעה. על אף שאלות חוזרות שהופנו אליו, לא נתן ברקת מענה לשאלת האלימות הישראלית וחזר והציע את המזור רק בגינוי רפה לאלימות: "אנחנו פה בירושלים יודעים שהמפתח להצלחתה של העיר ולדו קיום פה זה לגנות אלימות". כאשר נשאל על חלוקת המשאבים הבלתי שוויונית ביחס לפלסטינים במזרח העיר, טען ברקת כי: "זה לא נכון" ופנה לציין את היותה של ירושלים עיר בטוחה במיוחד, למעט העלייה באירועי זריקת האבנים של תושבי מזרח העיר, לטענתו. ריאיון זה נערך, כאמור, ביום שבו הגיעה האלימות נגד פלסטינים בעיר לשיאה וזעזעה את הארץ כולה. בד-בבד, ציין ברקת את תכנית הממשלה העתידית בעניין מזרח ירושלים (תכנית שאליה נתייחס בהמשך): "יש לצערנו הרב גידול בזריקת אבנים בשכונות הפלסטיניות במזרח העיר, זה הולך להיות מטופל בצורה מאוד מאוד נחרצת על ידי המדינה לצד שיפור תנאי החיים של התושבים הערבים".[37]

כפי שצוין בפרק המבוא, היה זה ברקת אשר פנה ב-3 באוקטובר 2014, במכתב תקיף לראש הממשלה ודרש את תגבורם של כוחות המשטרה בירושלים. בראיון שנתן ברקת לתמר איש-שלום בחדשות 10, בהמשך למכתב שנשלח לאהרונוביץ', ניכר הפער העצום בין אמצעי "המלחמה" שברקת מבקש להפעיל מול אלימות הפלסטינים לבין לשונו המתחמקת כאשר הוא נשאל ישירות על ביטחונם של הפלסטינים תושבי ירושלים במערב העיר.[38]

---

36 **נס חנוכה של שמואל שקדי**, ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/266193.
הועדה המקומית החדשה: חרדית ודתית יותר, Mynet: http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4459848,00.html.
אריה קינג שב לקואליציה העירונית בירושלים, כיכר השבת: http://www.kikar.co.il/172012.html.

37 מתוך דף הפייסבוק של ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים, 2/7/14: https://www.facebook.com/nir.barkat/videos/vb.159416337497662/548101451962480/?type=2&theater.

38 מתוך דף הפייסבוק של ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים, 20/10/14: https://www.facebook.com/nir.barkat/videos/vb.159416337497662/599040290201929/?type=2&theater.

יום קודם לכן, הגיב ברקת להתנגדות הבית הלבן לבנייה בירושלים המזרחית וכתב: "הבית הלבן פרסם הודעה לפיה 'בניה בירושלים מרעילה את האווירה.' אומר זאת באופן נחרץ וברור: בניה בירושלים לא רק שאינה מרעילה ומזיקה - היא הכרחית, חשובה ותימשך בכל הכח והעוצמה!"[39] בריאיון שנערך עִמו ביום ה-8 באוקטובר 2014, במהלך האירועים, אמר ברקת: "כדי לנצח צריך ארבעה דברים ברורים: תגבור דרמטי של כוחות היס"מ, פיזור כוחות מיוחדים בקו התפר והצבת תחנות משטרה, הגדלה משמעותית של מערך המודיעין הטקטי להגברת היעילות, ומהלך משולב עם הפרקליטות להגברת הענישה וההרתעה. זה לא דבר מסובך מדי, זה אפשרי. לא אסכים להמשך הידרדרות הביטחון האישי של תושבי ירושלים."[40] מדבריו אלה של ברקת - ולא רק מהם - נעדרה כל התייחסות לאופני פעולה אחרים: הידברות עם תושבים, תגבור מערך החינוך והרווחה וקידום צעדים אשר יראו לתושבי העיר הפלסטינים כי הרשויות קשובות לדרישותיהם הצודקות ואינן מתייחסות אליהם כאל אויבים.

ביום 27 באוקטובר 2014, התקיימה ישיבה נוספת של ועדת הפנים, אשר בה העביר השר לביטחון הפנים סקירה בנושאים הבאים: "א) מצב הביטחון האישי במזרח ירושלים ב) (מרחב קדם)[41] ג) התייחסות להמלצות ועדת המשנה בסוגיית הר הבית". ברקת ישב לצדה של יו"ר הוועדה חברת-הכנסת מירי רגב, והוביל אף הוא את מיקוד הדיון במשטור הנדרש בירושלים. בדבריו, קרא ברקת ליצירת: "כוחות משימה משולבים: משטרה, עירייה, וכל גורמי האכיפה. מה הרעיון? אני רוצה שבכל שכונה שבה יש הפרות סדר יהיה כוח שיטור קבוע, מתמחה בשטח, מכיר איפה יכולים להיות עבריינות בנייה, איפה יכולות להיות הפרות סדר, היכן הפיקוח העירוני צריך לפעול."

כחלק מצעדי הענישה, הפעיל ראש העירייה גם מדיניות קשה של אכיפה וענישה עירונית נגד תושבי מזרח העיר. מדיניות זו כללה חלוקת דוחות חניה במקומות שבהם לא ניתנו דוחות עד היום, המשך הריסת הבתים, סגירת עסקים ללא רישיון ואף החרמת בעלי-חיים. אכיפה מוגברת - אף אם היא פעולה שלטונית לגיטימית כשלעצמה, כאשר היא נעשית באופן שגרתי - פוגעת בערך השוויון ואינה חוקית אם נעשית בדרך של "אכיפה סלקטיבית", לפי הבחנה של לאום.[42]

פעילות העירייה התבצעה במקביל לשני המבצעים המשטרתיים, שהוזכרו לעיל, במהלך מחציתה השנייה של שנת 2014: מבצע 'ימי תשובה' ומבצע 'שומרי החומות'. במהלכם של מבצעים אלו מלאו רחובות מזרח ירושלים כוחות גדולים של שוטרים, חיילי משמר הגבול, לוחמי יחידות מיוחדות ובלוני תצפית, אשר פעלו בעיקר באמצעות מבצעי מעצרים שכללו מעצרים של מאות פלסטינים.

---

39 מתוך דף הפייסבוק של ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים, 2/10/14: https://www.facebook.com/nir.barkat/posts/590270267745598.

40 **הפסקת הרכבת בשועפט משמעה חלוקת העיר**, NRG: http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/630/999.html.

41 מרחב חדש של המשטרה המצוי בסביבות העיר העתיקה.

42 **ברקת הורה להחריף את צעדי האכיפה והענישה נגד תושבי מזרח ירושלים,** הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/local/.premium-1.2470614.

ב-10/3/15, חשף כתב 'הארץ' ניר חסון כי זה כמה חודשים שהמשטרה מעבירה לעיריית ירושלים באופן שוטף "רשימות שחורות" של חשודים בעבֵרות ביטחוניות ובני משפחותיהם, כדי שזו תפעיל נגדם סמכויות מוניציפליות, אשר יהוו מעין ענישה נוספת או ישמשו תחליף לענישה הפלילית. בדיקת השמות שהופיעו ברשימה, שנערכה על-ידי מערכת 'הארץ', העלתה כי חלק גדול מהמופיעים בה הם תושבים פלסטינים שנעצרו באשמת השתתפות בהפגנות אלימות שאירעו בירושלים החל מחודש יולי או של דמויות הנחשבות למנהיגים מקומיים. בעיריית ירושלים לא הכחישו את קיומו של הנוהל ומסרו בתגובה: "לא ברור מה הטענה שמועלית כלפי העירייה. באופן כללי יצוין שמחובתה של העירייה לבצע אכיפה נגד עברייני בנייה, פולשים לשטחי ציבור, חייבי ארנונה ומים וכדומה. כל הפעילות מתבצעת אך ורק בהתאם לסמכויות החוקיות ועל פי החוק, בליווי מלא של היועץ המשפטי לעירייה, ובמקומות שנדרש בהם ליווי ביטחוני לעובדי העירייה נעשים הדברים בתיאום המשטרה."[43]

כפי שכתבה 'האגודה לזכויות האזרח' במכתבה ליועץ המשפטי בעניין, שימוש באמצעי אכיפה עירוניים נגד תושבים אך משום שהם נחשדו בביצוע עברות שאינן קשורות למעשים שבגינם ננקטים אמצעים אלה מהווה אכיפה בררנית מובהקת ומכוונת, המונעת משיקולים זרים ופסולים ופוגעת בזכות לשוויון בפני החוק. הפעלת אמצעי האכיפה נגד בני משפחתו של החשוד היא בגדר של ענישה קולקטיבית כלפי משפחות שלמות, הסובלות מאכיפה מפלה כלפיהן מן הטעם היחיד שבן משפחתן חשוד בפלילים. התנהלות זו פוגעת בתקינות ההליך הפלילי ומרוקנת מתוכן את חזקת החפות ואת הזכות הבסיסית להליך הוגן. בפנייתה, דרשה 'האגודה לזכויות האזרח' כי היועץ המשפטי לממשלה יברר את הטענות וכי אם יעלה הבירור שייערך כי אלה הם אכן פני הדברים, יורה למשטרה ולעירייה לחדול לאלתר מהתנהלותן, יפתח בחקירה וינקוט בהליכים פליליים ו/או משמעתיים נגד המעורבים.[44]

ניכר כי ראש העירייה שם את מלוא הדגש במהלך אירועי האלימות שפקדו את ירושלים על גישה ביטחונית וממשטרת ביחס לתושביה הפלסטינים של ירושלים. בניגוד למצופה מראש עירייה, הוא לא הביע דאגה מספקת ל-300,000 תושבי עירו, שהיו נתונים גם הם בתקופה זו להתקפות חוזרות של אלימות לאומנית נגדם בשטח העיר, והוביל את התפישה הביטחונית הרואה בהם איום ולא תושבי שווי זכויות. מנגד, אמירותיו הכלליות של ברקת בגנות האלימות היהודית היו מעטות ורפות, ובשום שלב הוא לא יצא בנחרצות נגד אלימות לאומנית יהודית. לכל היותר, הוא הסתפק בגינוי הדדי, בלתי מחייב, ללא כל פעולה בצדו.

---

43 **הרשימות השחורות של עיריית ירושלים לענישת תושבים ערבים ממזרח העיר**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2585214.

44 http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/03/EJblack-lists100315.pdf.

ג. חבר מועצת עיריית ירושלים מטעם סיעת 'ירושלים מאוחדת', אריה קינג

כבר בשנת 1997, החל אריה קינג בפעילות ציבורית שבה הצהיר מפורשות כי מטרתו לייהד את מזרח ירושלים. במסגרת פעילות זו פתח את 'הלשכה לפניות הציבור במזרח ירושלים', ובשנת 2008 ייסד את 'הקרן לאדמות ישראל', הפועלת לרכישת אדמות בארץ-ישראל המצויות בבעלות פלסטינית.

לקראת הבחירות לעיריית ירושלים בשנת 2013, הקים קינג רשימה בשם 'רשימת שכונות התפר', בראשותו, אשר התאחדה עם פורשי 'הבית היהודי' בירושלים למפלגת 'ירושלים מאוחדת'. 'ירושלים מאוחדת' הובילה במהלך הבחירות המוניציפליות קמפיין תחת הכותרת: "לייהד את ירושלים", אשר כלל סיסמאות גזעניות בוטות על שלטי חוצות בעיר, דוגמת: "קוקוקוריקו מואזין" ו"מפחיד בפארקים" - קמפיין שיצא נגד נוכחות של פלסטינים בפארקים המצויים בשכונות ישראליות.[45] קינג גם שיגר פנייה בעלת נוסח מסית לוועדת הבחירות ובה דרש שלא לאפשר לנשים רעולות פנים להצביע בקלפי, אלא אם כן תיחשפנה בפני חברות ועדת הקלפי; ובמילותיו: "בעבר רימו והטעו והצביעו יותר מפעם אחת תחת חסות הרעלה",[46] זאת, אף שידוע כי רק מעט מאוד מתושבי מזרח ירושלים נוטלים כלל חלק בבחירות אלו.

רשימתו של קינג זכתה לשני מנדטים בבחירות המוניציפליות. חרף הקמפיין הגזעני שלה, זו הייתה הרשימה הראשונה אשר ברקת חתם עִמה על הסכם קואליציוני. אריה קינג קיבל לידיו את תיק איכות הסביבה, את תפקיד ממלא-מקום יו"ר ועדת הביטחון של העירייה וכן חברות בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה (חברות אשר נפסלה מאוחר יותר בשל ניגוד עניינים).[47] עם היבחרו, המשיך חבר המועצה קינג בפעילותו הגזענית והמסיתה. בנובמבר 2013, הפגין קינג במרכז העיר וצעק לעבר פלסטינים ששהו במקום כי הוא: "מזמין אותם להעתיק את מקום מגוריהם לעזה ולמכה".[48] בינואר 2014, חילק קינג אלפי כרוזים במזרח ירושלים אשר בהם נכתב: "יש לכם הרבה ארצות, נהלו משא ומתן עם ממשלת ישראל ותעברו למקום אחר".[49] בחודש מרץ 2014, הודיע קינג כי יילחם כחבר מועצת העיר ברעש המואזינים בכל המסגדים בעיר.[50]

ב-1/7/14, בערב שלאחר הלוויות שלושת הנערים הישראלים החטופים וכמה שעות לפני החטיפה והרצח של אבו ח'דיר, נאם קינג באירוע של חב"ד ואמר: "אני קורא מפה לכל הפנחסים שיש פה... משה לא עשה את המעשה, פנחס עשה את המעשה... לכל אחד מאיתנו יש את המשימה. אנחנו רואים את 3 הילדים... המנהיגים שלנו עוברים על זה בשתיקה והחיים של האויבים שלנו הם חיי שגרה...

---

45 **הושק קמפיין רשימת "ירושלים מאוחדת" בראשות קינג ושקדי**, אתר כיפה: http://www.kipa.co.il/now/53542.html; **במרכז המצע של אריה קינג במירוץ לעיריית י-ם: הוצאת ערבים מהפארקים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/local/.premium-1.2103339.

46 **אריה קינג: רוצות להצביע? בלי רעלה,** ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/261529.

47 **נס חנוכה של שמואל שקדי,** ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/266193; **הועדה המקומית החדשה: חרדית ודתית יותר**, Mynet: http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4459848,00.html. **אריה קינג שב לקואליציה העירונית בירושלים**, כיכר השבת: http://www.kikar.co.il/172012.html

48 מתוך דף הפייסבוק: 'הקואליציה נגד קינג': https://www.facebook.com/video.php?v=3635770628885.

49 **ערבים תעברו למקום אחר**, ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/268896.

50 **עיריית ירושלים תמדוד את רעש המואזינים בעיר**, Mynet: http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4494071,00.html.

השכנים הערבים... מדי יום לפחות שלושה יהודים מותקפים בירושלים... ואנחנו שותקים ולא עושים מאומה... הרב'ה שנמצא פה איתנו אין לי ספק שהוא מצפה מכל אחד ואחד מאתנו לעשות מעשה. את מעשה פנחס."

"מעשה פנחס" הוא שם קוד דתי לאקט אלים של קנאות ו"לקיחת החוק לידיים". הוא מתייחס למסופר בספר 'במדבר' על פנחס שהרג את זמרי ואת האישה המדיינית.[51] ואכן, כפי שתואר בסקירה בראשית מסמך זה, גם "מהומות" וגם "מעשה פנחס" התרחשו בהמשך אותו הערב.[52]

ראש העירייה לא יצא בשום שלב נגד פעולותיו אלו של חבר קואליציה ונושא תפקידים רשמיים בעירייה. ב-5 לספטמבר 2014, פיטר ראש העירייה את חבר המועצה קינג מהקואליציה, אך זאת רק לאחר שקינג עתר לבית-המשפט המחוזי בירושלים נגד החלטת העירייה לבנות 2,200 יחידות דיור במזרח העיר בעבור האוכלוסייה הפלסטינית. ברקת אף הדגיש כי הפיטורים נעשים בעקבות העתירה נגד העירייה, שקינג חבר במועצתה, ולא בשל עמדותיו.[53]

ד. הממשלה – החלטה מיום 29 ביוני 2014

ביום 29 ליוני 2014, התקבלה החלטת הממשלה מספר 1775 בנושא: **התוכנית להגברת הביטחון האישי ולפיתוח כלכלי-חברתי בירושלים לטובת כלל תושביה** (להלן: ההחלטה). במסגרת ההחלטה, נקבע כי יושקעו 295 מיליון ₪, שיתפרשו על פני מספר שנים עוקבות, במזרח ירושלים. כשליש מהתקציב, סך של כ-95 מיליון ₪, הוקצו לתגבור מערך האכיפה והשיטור בשנים 2014-2017, והיתרה, כ-200 מיליון ₪, הוקצתה ל"פיתוח חברתי כלכלי" במזרח ירושלים, שיתפרש על פני השנים 2014-2018. זאת, בהשוואה להערכות קודמות של העירייה עצמה כי ההשקעה הדרושה להשוואת התנאים במזרח העיר לאלה השוררים במערבה, עומדת על כ-2 מיליארד ₪.[54]

יש לקרוא החלטה זו גם כרקע לאירועי האלימות שהתרחשו בירושלים ממש בימים הבאים. המוטיבציה להחלטת הממשלה נוסחה כחשש "לפגיעה ממשית ביכולתה של מדינת ישראל לקיים משילות אפקטיבית בשטח שנמצא תחת ריבונותה, להרחקת מבקרים ישראלים מאתרים היסטוריים כמו בית הקברות בהר הזיתים ולשגרת חיים בלתי נסבלת עבור התושבים המתגוררים במקום." הצוות

---

51 בעקבות סטטוס שפרסמה עמותת 'עיר עמים' בעניין, איים קינג בתביעת דיבה; 'עיר עמים' דחתה את האיום: "אנו דוחים את טענותיך חסרות הבסיס ואת האיום ב"תביעה משתיקה" (SLAPP). דף הפייסבוק שעל תוכנו אתה מלין, כולל את הדברים החמורים שנשאת בכנס חב"ד לצד המסר הברור שעולה מהם, באופן שאינו מאפשר לקורא לבלבל בין השניים. למעלה מן הצורך וכדי להסיר דאגה מליבך הפננו בשולי הפוסט למכתב האיום ששלחת אלינו. נציין עוד, שחרף מחאתך על ה'פרשנות לדבריי' לא הואלת לפרט מסר אחר, שעולה לדעתך מהנאום שנשאת, וכיצד מסר זה עולה בקנה אחד עם התפקיד הרשמי שאותו אתה ממלא".

52 מתוך דף הפייסבוק: "עיר עמים": https://www.facebook.com/ir.amim.7/photos/a.420900974634737.96 .857.420179734706861/734755736582591/

53 **ברקת פיטר את איש הימין אריה קינג מהקואליציה בעיריית ירושלים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/ .local/1.2425605

54 אתר 'עיר עמים': תגובה להחלטת ממשלה בדבר "התכנית להגברת הביטחון האישי ולפיתוח כלכלי - חברתי בירושלים לטובת כלל תושביה".

הבין-משרדי בנושא המצב הביטחוני במזרח ירושלים, שעל בסיס המלצותיו התקבלה ההחלטה, קבע כי הרקע למצב שנוצר הוא היעדר אכיפה מספקת מצד המשטרה וגורמי הביטחון, חקיקה שאינה מתאימה ומצב כלכלי וחברתי גרוע במזרח העיר.

פרק 'הגברת הביטחון האישי' בהחלטה, אשר עסק בסוגיית הביטחון האישי, לא התייחס לפגיעה הקשה בביטחון האישי של תושביה הפלסטינים של ירושלים ולא כלל כל התייחסות לצורך בהגנה מפני אלימות לאומנית יהודית ובהוספת כלים למיגור אירועי פשיעה מסוג זה; לעומת זאת, כלל הפרק תגבור הנוכחות המשטרתית במרחב קדם (המצוי במזרח העיר) והחמרה בכלי האכיפה והמעצר של מעורבים ביידוי אבנים.

החלטת הממשלה הקצתה גם כ-4 מיליון ₪ בעבור: "פעילות עיר ללא אלימות" בין השנים 2014-2018 בירושלים המזרחית. ממענה משרד ראש הממשלה לפנייה לפי חוק חופש המידע שהגישה עמותת 'עיר עמים' בעניין, עולה כי השקעת העירייה בעניין זה נוגעת אך ורק לתכניות פנאי וספורט בשיתוף מנהל תרבות וספורט של העירייה.[55] גם בסקירה קודמת שערכה 'עיר עמים', עוד במרץ 2012, עלה כי אף שירושלים הצטרפה עוד בשנת 2012 לתכנית 'עיר ללא אלימות', לא נערכת במסגרתה כל תכנית ממוקדת לטיפול באלימות יהודית לאומנית בירושלים. במילים אחרות, העירייה ממשיכה לראות את ירושלים המזרחית בעיקר מפרספקטיבה של ביטחון הישראלים ומתעלמת מהאלימות הגוברת נגד פלסטינים.

ביטוי לקו-המנחה המוביל את הרשויות במדיניות האכיפה שלהן ניתן למצוא בעמדת המדינה, כפי שזו הובאה במסגרת עתירה עקרונית שהגישו שמונה ארגוני זכויות-אדם נגד הריסת בתיהם של מעורבים בעברות ביטחון (בג"ץ 8091/14), לצד עתירות פרטניות שהוגשו על-ידי בני משפחת הנאשמים במעורבות בפיגוע בבית-הכנסת בהר נוף ובפיגוע הדריסה בטרקטור. בשולי העתירה העקרונית נטען כי המדינה אינה מפעילה את הסמכות המוקנית לה בנושא כשמדובר במחבלים יהודים. כך, למשל, במקרה של החשודים ברצח מוחמד אבו ח'דיר. בית-המשפט אימץ את טענת נציג הפרקליטות בדיון,[56] עו"ד ענר הלמן, אשר חזר והדגיש בדיון כי השימוש בכלי הריסת הבתים לא נועד להענישׁ, אלא להרתיע: "רצח מוחמד אבו ח'דיר זה מקרה מזעזע, אבל אין פה תופעה שצריך להרתיע ממנה במגזר היהודי. אם אין טעם הרתעתי, אסור להפעיל את התקנה."

כפי שטענו ארגוני זכויות-האדם בעתירה לעיל, הריסת בתים כאמצעי ענישה או הרתעה פוגעת באנשים חפים מפשע ואין להפעילה, לא כלפי פלסטינים ולא כלפי ישראלים. עם זאת, הדיון שהוזכר לעיל חושף פעם נוספת את האכיפה המפלה כלפי פלסטינים, בעיקר בהשוואה להרתעה הנדרשת גם אל מול האלימות הלאומנית היהודית. לפי העולה מדוח זה - ובניגוד לעמדת המדינה, כפי שזו הובאה במהלך הדיון בעתירה - ודאי הוא שגם במגזר היהודי קיימת תופעה שיש להרתיע מפניה באמצעים הראויים.

---

55 תשובת הממונה על יישום חופש המידע במשרד ראש הממשלה לפניית 'עיר עמים', 20/5/15.

56 **בג"ץ דחה את העתירה נגד מדיניות הריסת בתי מחבלים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/law/1.2527119.

5. תושבים - ראויים להגנה

סדר הגודל של העימותים שהתרחשו בירושלים במחצית השנייה של שנת 2014 היה יוצא-דופן והעיר ותושביה ספגו אלימות קשה משך חודשים. בקרב תושבי ירושלים כולם, ישראלים ופלסטינים, חקוקה תקופה זו כעוד תקופה קשה שעברה על העיר. אך כל אחד מהלאומים ממקד את התייחסותו לאלימות שהופנתה כלפיו.

הרשויות הישראליות פעלו באופן נמרץ מול "האיום הביטחוני" ואישי ציבור רבים אף התבטאו ופעלו באופן שהלהיט את הרוחות בעיר בשני הצדדים. בעוד שהטיפול של משטרת ישראל בעבריינות היהודית כמעט שלא הורגש בתקופה זו, הרי שבין יולי לנובמבר 2014, נעצרו 1,300 פלסטינים, מתוכם כ-40% קטינים.[57] אין ספק כי סדר הגודל של המהומות במזרח העיר היה משמעותי והמשטרה התמודדה עם עשרות ולעתים אף מאות מפגינים, אך בין אם מדובר בהפגנות גדולות ובין אם באירועים פרטניים, קשה היה למצוא את ידה הקשה של המשטרה מול האלימות הלאומנית שהגיעה מהצד הישראלי.

מניתוח אירועי האלימות שבדוח עולה כי הרשויות הישראליות תופשות את 300,000 ויותר תושבי ירושלים הפלסטינים כקולקטיב המהווה, בראש ובראשונה, סכנה ביטחונית. גישה זו לא רק מכתיבה את היחס לפלסטינים במזרח העיר בזמן עימות, אלא גם בזמן רגיעה - כך, למשל, בהשקעה הממשלתית הגדולה באמצעי משטור, פיקוח ומעקב גם בתקופה שקדמה לאירועים; לעומת זאת, התייחסות לפלסטינים כקבוצה וכפרטים הראויים גם הם להגנה מפני פגיעה נעדרת כמעט לחלוטין בקרב הרשויות הישראליות.

בירושלים ישנם שני לאומים, לאום יהודי ולאום פלסטיני, החיים בריכוז ובצפיפות גבוהים יותר מבכל מקום אחר בגדה המערבית ובתחומי ישראל. בין שתי הקהילות הללו קיימים פערים קשים במתן שירותים ותשתיות, וכפי שהראה דוח זה, גם ביחס הרשויות לאלימות שלה נתונה כל קהילה. מול המדיניות הקשוחה שהוביל ראש העירייה, בשילוב כוחות הממשלה והעירייה, נגד אלימות של פלסטינים, אין הוא יכול להסתפק בשפה רפה ומעורפלת כאשר אלפי תושביה הפלסטינים של העיר נתונים גם הם לאלימות, הן ממוסדת, מאורגנת, הן פרטית.

כפי שנאמר בראשיתו, דוח זה אינו מבקש לבחון את כלל מדיניות ישראל כלפי מזרח ירושלים, אלא אך לבדוק מהם התיקונים המתחייבים כבר היום - בהיעדר פתרון מדיני העומד על הפרק - ביחסן של הרשויות הישראליות לאלימות המופעלת נגד הקולקטיב הפלסטיני הירושלמי. תיקונים אלה צריכים להיות בראש ובראשונה בהבטחת הגנה ראויה לחייהם של הפלסטינים בירושלים ולרכושם.

בתוך הוואקום שנוצר עקב ההתעלמות המוחלטת כמעט של הרשויות הישראליות מהאלימות הלאומנית היהודית שפשטה בירושלים בחודשים הנסקרים בדוח, צמחו לצד ארגונים ותיקים בזירה, התארגנויות אזרחיות חדשות בירושלים. כפי שעולה מדוח זה, עמותת 'עיר עמים' החלה במעקב אחר פעולות האלימות והגיבה

57 **Jerusalem at boiling point of polarisation and violence – EU report,** The Guardian http://www.theguardian.com/world/2015/mar/20/jerusalem-at-boiling-point-of-polarisation-and-violence-eu-report.

להן ולהתעלמות הרשויות מזירת הגזענות והאלימות הלאומנית היהודית. נוסף על כך, החלו יוזמות של ארגוני חברה אזרחית בירושלים לפעולה נגדן; בראשן של אלו, ההתארגנות 'ירושלים לא שותקת', שאנשיה פעלו בחודשים אלה במרכז העיר וניסו למנוע תקיפות של פלסטינים, לתעד אותן ולהעבירן לטיפול הרשויות. הקבוצה אף קיימה בחודשי הקיץ ארבע הפגנות במרכז העיר. בהפגנות אלו השתתפו מאות אנשים;[58] פורום 'תג מאיר: אור במקום טרור' ארגן אף הוא הפגנה יום לאחר רצח אבו ח'דיר, ובמהלכה התכנסו אלפי בני-אדם להפגין נגד מעשי הגזענות שגברו באותם ימים;[59] המרכז הרפורמי לדת ומדינה, בשמו של 'המטה למאבק בגזענות', עתר לבג"ץ בדרישה כי פעילי ארגון 'להב"ה' יועמדו לדין והוביל גם דרישה לפיצויים של נפגעי רכוש פלסטינים במהלך אירועי פשיעה לאומניים.[60] המרכז הרפורמי אף פנה לעירייה בנושא מאבטחי הרכבת הקלה והימנעותם מהתערבות באירוע התקיפה של תחקירן 'עיר עמים'; תנועת 'התעוררות בירושלים' יזמה במהלך חודשי הקיץ פעילות נוער של מעגלי שיח, אשר התקיימו בכיכר ציון והשתתפו בהם כ-100 משתתפים, רובם בני-נוער שהזדמנו לכיכר ציון ורק מקצתם חברי צוות נוער. עוד קיימה 'התעוררות בירושלים' משחקי משימות לנוער ברחבי העיר; קבוצת מתנדבים נוספת, בשם 'מדברים בכיכר', קמה לאתגר את פעילות 'להב"ה' דרך קידומו של שיח פתוח וסובלני בכיכר ציון בחודשי הקיץ מדי ליל חמישי ומוצאי שבת. מתנדבי הקבוצה הגיעו לכיכר ציון, חילקו חומרי הסברה המזמינים לשיח, ושוחחו אל תוך הלילה עם העוברים והשבים ובהם בני-הנוער המתגודדים סביב פעילי 'להב"ה': "אנו תופסים מקום בכיכר העיר, מביעים התנגדות לא אלימה לגזענות, מרגיעים את האווירה ומדגימים קבלת השונה הלכה למעשה."[61]

הפגנה נגד גזענות, מערב ירושלים, 18 באוקטובר 2014 | צילום: ActiveStills.

58 שיחה מקומית: **עשרות מפגינים בכיכר ציון: ירושלים לא שותקת לגזענות**; העוקץ: **אין מה למחות נגד הגזענות, צריך לנצח אותה!**

59 **"נחמה, לא נקמה": אלפים מחו בבירה נגד גזענות**, וואלה: http://news.walla.co.il/item/2760818.

60 "**המטה למאבק בגזענות בפניה לשר האוצר: לפצות את קורבנות תג מחיר הערבים אזרחי מדינת ישראל על נזק רכוש מכוח החוק בדומה ליהודים ולא 'לפנים משורת הדין'**", אתר המטה למאבק בגזענות: http://www.fightracism.org/Article.asp?aid=449.

61 מדברים בכיכר: https://www.facebook.com/groups/646167288806755/.

אולם, לא ניתן להסתפק בפעילות ארגונים, מבורכת ככל שתהיה. על הרשויות הישראליות להציע בהקדם תכנית למתן הגנה מפני האלימות היהודית הלאומנית, הן באמצעים ביטחוניים, הן באמצעים אזרחיים ראויים. על העירייה מוטלת החובה לפעול למען תושביה ללא אפליה ותוך הקפדה על השוויון בפני החוק. עליה לפעול ליצירתה של תכנית מערכתית למאבק בלאומנות יהודית, להציב את הנושא בראש סדרי עדיפויותיה ולהקצות לנושא תקציבים ראויים; כן מוטל עליה לפעול באופן ממוקד, בשיתוף גורמי האכיפה, המשטרה ומשרד המשפטים, נגד אלימות לאומנית יהודית מאורגנת בירושלים, ולצאת, באופן נחוש ופומבי, נגד כל אלימות כזו; עוד נדרש כי עיריית ירושלים תבחן את חלקה-שלה בחיזוק דימויים שליליים של החברה הפלסטינית.

בחודשים האחרונים, לקראת הפקת דוח זה, אנו עדים להתעוררות מחודשת של אותם המופעים הגזעניים שנגלו לנו בקיץ הקודם - ארגון 'להב"ה' חזר למרכז העיר, נהגי מוניות פלסטינים הותקפו, בהר הבית שוב היו עימותים בין פלסטינים לבין כוחות הביטחון. אנו רואים זאת כמצב שבו היסודות המארגנים את הגזענות והאלימות בירושלים מושרשים ברמה החברתית והפוליטית וכל מתיחות ביטחונית או אירוע פוליטי עלולים להצית את האש בשנית. זהו מצב חירום מתמשך, שבו החיים הנורמטיביים בעיר הם מצב זמני התלוי על בלימה. על הרשויות הישראליות מוטלת החובה לקיים פעילות מערכתית ממוסדת לשם התמודדות אזרחית עם תופעת האלימות והגזענות; עליהן לפעול במלוא המרץ, הדריכות, ותחושת השעה, אל מול האלימות הלאומנית היהודית בירושלים ואל מול תופעת הגזענות המכוערת הפושה ברחובותיה. כל עוד לא יחול שינוי מן היסוד - מה שהיה הוא שיהיה ואלו יהיו פני החיים בירושלים בעבור כלל תושביה.

נספח: רצף האירועים יוני-דצמבר 2014

פרק זה יסקור כרונולוגית את רצף האירועים בירושלים במהלך המחצית השנייה של שנת 2014. בסקירה זו, נתייחס רק למצב בירושלים במהלך חודשים אלה, אך אין ספק כי היה באירועים שהתרחשו ברחבי הארץ (ובראש ובראשונה 'צוק איתן') כדי להשפיע על מהלך האירועים בירושלים עצמה.

יוני-יולי 2014

ביום 12/6/14, נחטפו שלושה נערים ישראלים (גיל-עד מיכאל שער, נפתלי יעקב פרנקל ואיל יפרח) בגוש-עציון על-ידי פעילי חמאס.[62] במשך 18 ימים לא נודע גורלם של שלושת הנערים עד למציאת גופותיהם ביום 30/6/14. במהלך שבועות החיפוש, מציאת הגופות וחשיפתם של פרטים נוספים על הרצח, גבר המתח בין ישראלים לפלסטינים בישראל בכלל והמתח בין ישראלים לבין פלסטינים בירושלים בפרט.

לאחר לוויית הנערים החטופים (ביום 1/7/14), יזמו אנשי הימין הקיצוני מיכאל בן-ארי ואיתמר בן-גביר צעדת מחאה על הרצח בירושלים,[63] תחת הסיסמה: "רוצים נקמה, די לממשלת הדמים". מאות המפגינים (רובם צעירים) התאספו בסביבות השעה 17:00 בכניסה לעיר (ליד גשר המיתרים) והחלו לצעוד לכיוון מרכז העיר. המפגינים השמיעו קריאות גזעניות אלימות כלפי פלסטינים כגון: "מוות לערבים", "מוות למחבלים" ו"יהודי הוא נשמה - ערבי הוא בן זונה". עוד תקפו המפגינים פלסטינים באתרים שונים בעיר (בעיקר ברכבת הקלה ובמרכז העיר).[64] כך, למשל, התאספו מפגינים מחוץ לסניף מקדונלדס ברחוב שמאי ותקפו עובדים פלסטינים במקום.[65] במקרה אחר תקפו מפגינים שלושה שומרים פלסטינים ליד כיכר החתולות[66] ואחד מהשומרים ספג אבן בראשו. כוחות המשטרה התערבו רק באירועים של תקיפה פיזית ואפשרו להפגנה האלימה להתקיים ללא הפרעה. המשטרה מנעה מהמפגינים כניסה לשוק מחנה יהודה ולעיר העתיקה, ובסך-הכול עצרה 47 מפגינים,[67] בעיקר קטינים,

---

62 בג"ץ קבע כי: " קיימות ראיות מנהליות ברמת וודאות מספקת המצביעות על אשמתם הלכאורית של החשודים בביצוע המעשים המיוחסים להם". מתוך פסק-דינו של בג"ץ: http://www.hamoked.org.il/files/2015/1159180.pdf.

63 **עימותים בכניסה לירושלים: "רוצים נקמה"**, סרוגים.

64 **מוות לערבים במרכז ירושלים**, https://www.youtube.com/watch?v=xsK7COe3Bzg.

65 **מאות פעילי ימין צעדו בירושלים במחאה על רצח הנערים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.236356.

66 **הצבא לאב החטוף: "זה בטח ייפתר בבוקר"**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4536897,00.html.

67 **רצח הנערים: מאות הפגינו בירושלים**, חדשות ערוץ 2.

בגין עבודות התפרעות, נזק לרכוש, תקיפה ותקיפת שוטרים.[68] ההתפרעויות אירעו ברחובות הראשיים ונמשכו שעות, מהשעה 17:00 ועד שההפגנה דעכה מאליה בסביבות חצות.

באותו היום התבצע ניסיון חטיפה של הילד בן ה-9 מוסא זלום שהלך עם אמו בשכונת בית חנינא. החוטפים ניסו לחנוק את מוסא ולחטוף אותו, אך האם נאבקה עם החוטפים ומוסא הצליח לברוח.[69] ביום 2/7/14, בסביבות השעה 4:00 לפנות בוקר, מספר שעות בלבד לאחר שוך המהומות, נחטף הנער מוחמד אבו ח'דיר בן ה-16 משכונת שועפט הסמוכה. כחמישים דקות לאחר שדיווח חוסין אבו ח'דיר, אביו של מוחמד, על חטיפתו, נמצאה גופתו של מוחמד ביער ירושלים. בתום חקירה, התגלה כי נחשדים ברצח שלושה, יוסף חיים בן דוד ושני קטינים. על-פי כתב האישום שהוגש נגד השלושה, הם ביצעו את הרצח כנקמה על חטיפתם ורציחתם של שלושת הנערים.[70]

בתגובה לרצח, ארגנו חברי 'תג מאיר' באותו היום הפגנה תחת הכותרת: "מתאבלים, לא נוקמים". אלפי בני-אדם התאספו בכיכר החתולות בירושלים כדי למחות נגד מעשי הגזענות.[71]

עם היוודע רצח אבו ח'דיר, החלו הפרות סדר אלימות בשועפט, סילוואן, עיסאוויה וצור באהר. בהפרות סדר אלו השתתפו מאות פלסטינים, חלקם רעולי פנים, אשר חסמו כבישים והשליכו לעבר כוחות הביטחון אבנים, זיקוקים ובקבוקי תבערה; המשטרה מצדה הגיבה בירי גז מדמיע ורימוני הלם. המשטרה טענה כי היא נוקטת בשועפט במדיניות של "הכלה", כלומר שמירה על מרחק מהמתפרעים, הימנעות ממעצרים והגבלת האלימות לתחומים מוגדרים. כתוצאה מהפרות הסדר, נפצעו 15 חיילים ושוטרים, ובליל יום חמישי (3/7) בוצעו 6 מעצרים במחנה הפליטים שועפט ו-3 מעצרים נוספים בשכונת צור באהר.[72]

ביום שישי, ה-4/7, השתתפו בשועפט אלפים בלוויית של הנער מוחמד אבו-ח'דיר. בתום הלוויה, התפתחו עימותים והפרות סדר ברחבי הארץ (בעיקר במשולש ובמזרח ירושלים) אשר נמשכו לאורך כל סוף השבוע.[73] המהומות שפרצו בירושלים לאחר ההלוויה של אבו ח'דיר היו חריגות ביחס לנעשה בשנים האחרונות, והן התפשטו משועפט לכל השכונות במזרח העיר. המשטרה חסמה את היציאות

---

68 **מאות פעילי ימין צעדו בירושלים במחאה על רצח הנערים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2363569.

69 **יום לפני ניסתה החוליה היהודית לחטוף ילד בן 9. אביו: "המשטרה לא טיפלה כראוי"; המשטרה: "התיאור של האב היה שגוי,** Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4538649,00.html.

70 **הנאשם המרכזי ברצח אבו ח'דיר: אמרנו "הם לקחו לנו שלושה, בואו ניקח אחד",** הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2403500; **שלושת החשודים העיקריים ברצח אבו ח'דיר הודו ושחזרו את המעשה,** הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.236922; **"חיפשנו ילד ערבי, חטפנו, הצתנו וברחנו": כך נרצח אבו ח'דיר,** וואלה: http://news.walla.co.il/item/2765031; **חשד: שישה יהודים רצחו את הנער משועפט**, מאקו: http://www.mako.co.il/news-military/security/Article-e9c7c1e58cb0741004.htm.

71 **"נחמה, לא נקמה": אלפים מחו בבירה נגד גזענות**, וואלה: http://news.walla.co.il/item/2760818.

72 **פלסטינים: אלימות קשה מצד שוטרים בעימותים במזרח ירושלים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2367196; **התחדשו העימותים בשועפט: הלוויית הנער תתקיים מחר**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2366402.

73 **עימותים עם ערבים ברחבי הארץ בתום הלוויית הנער מוחמד אבו-ח'דיר**, מאקו: http://www.mako.co.il/news-military/security/Article-26cb95cecc00741004.htm; **המהומות נמשכות ברחבי הארץ**, רשת - חדשות 2: http://reshet.tv/%D7%97%D7%93%D7%A9%D7%95%D7%AA/news/Politics/Security/Article,156333.aspx.

מהשכונות הפלסטיניות. תחנות משטרה והתנחלויות ישראליות בלב שכונות פלסטיניות הפכו מטרה לאבנים, בקבוקי תבערה, זיקוקים ונפצים.[74] בשועפט ניפצו צעירים את תחנות הרכבת הקלה, עקרו את מכונות הכרטוס ולבסוף הציתו אותן. אחר-כך פגעו הצעירים בפסים עצמם, עקרו מרצפות, שרפו את הגומי העוטף את הפסים ואף ניסו לנסר את פסי הרכבת עצמם. [75]במזרח ירושלים נפצעו במהלך סופשבוע זה 50 פלסטינים, חמישה מהם באורח בינוני ואחד נותח בשל שברים בגולגולת.[76] אחד מהפצועים היה טארק אבו ח'דיר, בן דודו של מוחמד אבו ח'דיר, שנתפס בידי צוות של יחידת המסתערבים של מג"ב בהתפרעויות שפרצו בשועפט יום לאחר הרצח והוכה באלימות בעודו אזוק. השוטר שהיכה את טארק זומן לשימוע והואשם בעברות אלימות קשות.[77]

במהלך חודש יולי, החל מבצע 'צוק איתן'. כמו בשאר הארץ, גם בירושלים הלכה וגברה המתיחות בין ישראלים לפלסטינים. במהלך החודש, אירעו במזרח העיר אירועים רבים של יידוי אבנים, השלכת בקבוקי תבערה, ירי זיקוקים ובאירועים קיצוניים ומועטים - כדורים חיים. ב-14/7, התאספו כ-100 פעילי ימין קיצוני בכיכר ציון בירושלים בשעות הערב וביקשו לצעוד לעבר שער שכם, תחת הסיסמה: "אנחנו כאן בעלי הבית!"[78] בעקבות פניית 'עיר עמים' למשטרה, נמנעה צעדה זו לשער שכם. ביום 21/7, במהלך הפגנה במזרח העיר, זרק מחמוד אלשואמרה, צעיר בן 20, בקבוק תבערה, כוחות הביטחון השיבו באש ומוחמד נהרג מירי שפגע בבטנו.

בהר הבית עלה המתח גם כן. בסוף יולי הגבילה המשטרה את העלייה להר הבית. ביום 24/7, חל ליל אל קאדר שבחודש הרמדאן, ובפעם הראשונה מאז 1967, הגבילה המשטרה את כניסת המוסלמים להר הבית ביום זה לבני חמישים ומעלה. בתגובה, החלו בעיר העתיקה מהומות. פלסטינים פרצו להר ובהמשך השתלטו, הרסו והציתו את נקודת המשטרה הממוקמת ברחבת כיפת הסלע.[79] באותו היום, נהרג מחמד אלאערג' מאש כוחות הביטחון במהלך הפגנה שהתקיימה בקלנדיה.

אוגוסט 2014

בשבועות שלאחר רצח אבו ח'דיר, נרשמו במזרח ירושלים הפרות סדר רבות, שבוצעו על-ידי תושבים פלסטינים. האלימות הופנתה בעיקר כלפי מתנחלים בלב השכונות הפלסטיניות וכלפי כוחות הביטחון. ב-11/8 באוגוסט, דיווחה משטרת ישראל על מעצרם של 482 מפרי סדר פלסטינים ועל הגשת כתבי-אישום כנגד 179 מתוכם. כמו כן, דיווחה המשטרה על למעלה מ-100 שוטרים שנפצעו

---

74 **המהומות בירושלים: דה ז'ה וו מהאינתיפאדה הראשונה**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2367777.

75 **על אם הדרך עמוד עמד**, בלוג ירושלמי - הבלוג של ניר חסון: http://blogs.haaretz.co.il/nirhasson/671/.

76 **צה"ל תקף מטרות טרור ברצועת עזה; עשרות יידו אבנים בי-ם**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2367411.

77 **מח"ש מתכננת: כתב-אישום נגד שוטר שהיה מעורב בהכאת הנער הפלסטיני**, הארץ:http://www.haaretz.co.il/news/law/1.2372248.

78 הזמנה לאירוע בפייסבוק:https://www.facebook.com/events/864819156866294.

79 **נקודת המשטרה בהר הבית הוצתה ונשרפה כליל**, NRG: http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/601/027.html .

קל והודיעה כי: "המהומות לא גלשו מעבר להתנחלויות בלב שכונות הפלסטיניות, לעבר צירי תנועה או שכונות יהודיות".[80] נוסף על אלה, נרשמו בין יולי לתחילת ספטמבר מעל ל-80 אירועים של יידוי אבנים על הרכבת הקלה.[81]

ב-4/8 (ערב תשעה באב), הרג מוחמד ג'עביס, נהג טרקטור מג'בל מוכבר, את ר' אברהם וואלס באתר בנייה סמוך לצומת כיכר זוועהיל ברחוב משה זקס בירושלים. מוחמד המשיך בנסיעה ויצא לכביש, שם פגע באוטובוס של חברת 'עלית' והפך אותו לאחר שכל הנוסעים יצאו ממנו. שני שוטרים ולוחם יחידת נחשון של שב"ס ירו בו למוות וחמישה בני-אדם נוספים, בהם נהג האוטובוס ואחד השוטרים, נפצעו קל.[82] ביום 28/8, בשכונת א-טור בירושלים, נחנקה למוות תינוקת תושבת ירושלים, הנאדי אבו-סביתאן, מגז מדמיע, לאחר שכוחות צבא ירו פצצות גז מדמיע לעבר בתי התושבים בשכונה.

ספטמבר 2014

ביום 7/9, מת מפצעיו הנער מוחמד סנוקרוט בן ה-16, שנפגע שבוע קודם לכן מירי כוחות הביטחון בהפגנה שהתקיימה ב-31/8 בוואדי ג'וז, הפגנה שנקרה אליה בדרכו, אך לא השתתף בה. החדשות על מותו של מוחמד הביאו להסלמה נוספת במהומות במזרח העיר. במהומות השתתפו מאות מפגינים, אשר השליכו אבנים ובקבוקי תבערה וירו זיקוקי דינור לעבר השוטרים; אלה, מצדם, הגיבו בירי כדורי ספוג וגז מדמיע. במקרה אחד, הציתו רעולי פנים את משאבות תחנת הדלק הנמצאת בין הגבעה הצרפתית לעיסאוויה, בזזו את החנות שבתחנה וגרמו נזק רב לרכוש שבסביבת התחנה.[83] בעקבות האירועים, סגרה המשטרה את הכביש המוביל מעיסאוויה לגבעה הצרפתית, המהווה גם את כביש הגישה הראשי לעיסאוויה. בשועפט יידו פלסטינים אבנים לעבר הרכבת הקלה ובשכונה הפלסטינית א-ראס שמצפון לירושלים עלה בית באש לאחר שנפגע, ככל הנראה, מרימון גז. גורמים פלסטינים דיווחו על עשרות פצועים במהומות שפרצו בזמן הלוויה ולאחריה.[84]

ב-10/9, יצאה משטרת ישראל במבצע 'ימי תשובה', אשר מטרתו המוצהרת הייתה להביא לדעיכת האירועים האלימים. במסגרת המבצע, חולקו שכונות מזרח העיר לגזרות וכוחות גדולים פעלו בהם, בעיקר באמצעות מבצעי מעצרים. כח משימה מיוחד הוקם גם לצורך התמודדות עם בעיית יידוי האבנים לעבר הרכבת הקלה. שבועיים מתחילת המבצע, הציגה משטרת ישראל נתונים אשר

---

80 **הוכפל מספר אירועי האלימות נגד תושבים יהודים במזרח ירושלים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2402580.

81 **מסתמן: הנער שנהרג במזרח ירושלים נורה בראשו**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2428352.

82 **אדם נרצח בפיגוע טרקטור בירושלים**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4554658,00.html; **בבוקר יוחלט: האם יהרס ביתו של רוצח וואלס**, בחדרי חרדים: http://www.bholworld.com/Article.aspx?id=76271.

83 **המשטרה חסמה את דרך הגישה לעיסאוויה**, Ynet: http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4569971,00.html.

84 **הסתיימה הנתיחה של גופת הנער שנהרג בירושלים; חשש מחידוש ההפגנות האלימות**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2427952.

לפיהם חלה ירידה במספר האירועים האלימים במזרח ירושלים ובחומרתם, ובכללה ירידה באירועי יידוי אבנים ובקבוקי תבערה לעבר שוטרים או תושבים יהודים במזרח ירושלים וכן לעבר הרכבת הקלה באזור שועפט.[85] כמו כן, טענו במשטרה כי בשלושת החודשים שחלפו מתחילת חודש יולי, נעצרו 758 חשודים בידוי אבנים והוגשו 250 כתבי-אישום.[86]

יום למחרת, ב-11/9, התקיים סיור של ועדת הפנים של הכנסת לשם בחינת דרכי ההתמודדות עם האלימות הפלסטינית במזרח העיר. בסיור השתתפו חברי-הכנסת מירי רגב ומשה פייגלין (הליכוד), מוטי יוגב (הבית היהודי) ודוד אזולאי (ש"ס). פרט לחברי הוועדה ובכירי המשטרה, הייתה בסיור נוכחות משמעותית של נציגי המתנחלים, דוגמת מתי דן מ'עטרת כוהנים', ואלה קיבלו במה נרחבת להשמעת עמדותיהם. כן נערך ביקור במתחמי ההתנחלויות שבתוך השכונות הפלסטיניות. עמדתם הכללית של חברי-הכנסת שהשתתפו בסיור הייתה כי יש להגביר את האכיפה בשכונות הפלסטיניות. כפי שביטאה זאת יו"ר הועדה חברת-הכנסת מירי רגב: "בעיניי המשטרה צריכה יותר לחתור למגע, יותר לבוא עם עוצמה, יותר לבוא עם כוח ולהפעיל כאן את היכולת שלנו, של כל גופי המדינה".[87]

גם בתקופה כל-כך מתוחה לא מנעה הממשלה ממתנחלים לנקוט בפעולות המעוררות ביודעין תסיסה ומרירות, ואף תמכה בהן ברישׁ גלי.[88] ב-30/9, במהלך הלילה, נכנסו מתנחלים מעמותת 'אלע"ד' ל-7 בתים בשכונת סילוואן שבמזרח ירושלים. המתנחלים שנכנסו לבתים לוו בכוח משטרתי גדול שאבטח אותם. לאחר הכניסה לבתים, נוצרה באזור התקהלות של מספר פלסטינים, אשר יידו אבנים וירו זיקוקים לעבר כח משטרה שנכח בשכונה. הכוח הדף אותם תוך שימוש באמצעים לפיזור הפגנות.[89]

---

85 **אינתיפאדת הילדים: ירידה במספר התקריות, יותר קטינים מעורבים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/local/1.2442711.

86 **מהומות בהר הבית: כוחות הביטחון נכנסו למתחם**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4574633,00.html.

87 **פרוטוקול מס' 379, ישיבת ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת**, ט"ז באלול, התשע"ד (11 בספטמבר, 2014), שעה 10:00.

88 **עשרות יהודים התיישבו בעיר דוד**, ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/284731.

89 **מתנחלים מעמותת 'אלע"ד' נכנסו לשבעה בתים בסילוואן**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2446378.

אוקטובר 2014

בשלושת החודשים הראשונים למהומות, מיעט ראש העירייה ניר ברקת להתבטא ביחס למצב. ביום 3/10, שיגר ברקת מכתב תקיף לראש הממשלה, ובו הלין על ההתנהלות של השר לביטחון פנים בכל הנוגע לטיפול בהפרות הסדר בעיר ודרש את תגבורם של כוחות המשטרה בה.[90] המתיחות בהר הבית הגיעה לשיאה במהלך סוכות, כאשר ב-13/10, פרצו עימותים בין צעירים פלסטינים רעולי פנים לבין המשטרה. הצעירים התבצרו מאחורי מחסומים שהכינו מראש במקום ויידו אבנים וזיקוקים לעבר השוטרים. המשטרה הדפה אותם למסגד אל-אקצא ונעלה את דלתות המסגד כשהם בתוכו. באותו הערב אירעו מספר תקריות אלימות במזרח העיר על רקע המתיחות בהר הבית. בראס אל עמוד, נורו זיקוקים והושלכו אבנים לעבר כח משטרה ומג"ב, סמוך לכותל המערבי הושלכו אבנים לעבר אוטובוס ובאירוע נוסף הושלכו אבנים לעבר הרכבת הקלה.[91]

ב-20/10, בסיועה של עמותת 'עטרת כוהנים', נכנסו מתנחלים לשני בניינים ריקים במרכז סילוואן. בעקבות כניסת המתנחלים לשכונה, השליכו בערב צעירים פלסטינים בקבוקי תבערה וזיקוקים לעבר הבתים שאליהם נכנסו המתנחלים וכוחות משטרה הוצבו במקום כדי להשתלט על האירוע.[92]

יומיים לאחר מכן, ב-22/10, ביצע עבד אל רחמן אלשלודי, תושב סילוואן, פיגוע דריסה בתחנת הרכבת הקלה שבאזור גבעת התחמושת בצפון ירושלים. בפיגוע נהרגו הפעוטה חיה זיסל ברון והתיירת מאקוודור, קארן ימימה מוסקרה, ונפצעו 6 בני-אדם.[93]

ב 23/10, יממה לאחר פיגוע הדריסה, התקיימה בגבעת התחמושת הפגנה שבה מחו כ-150 מפגיני ימין נגד הממשלה. המפגינים, מתנועת 'להב"ה' וגופים אחרים, טענו כי הממשלה אינה עושה די כדי למנוע פגיעה ביהודים. הם קראו לממשלת ישראל לנקום ולגרש את כל הפלסטינים, ובהם גם את אלה שאינם מעורבים בפעילות אלימה. במהלך האירוע, ניסו המפגינים לחסום את מסילת הרכבת הקלה. המשטרה הכריזה על ההפגנה התקהלות בלתי חוקית ועצרה כ-10 מפגינים.[94] גם בהפגנה זו נשמעו הקריאות: "דורשים נקמה" ו"מוות לערבים". המפגינים איימו וקיללו נוסעים פלסטינים ברכבת הקלה ותקפו גם כמה עיתונאים. עם פיזור ההפגנה, הותקף ברכבת הקלה אביב טטרסקי, תחקירן 'עיר עמים', בידי כ-20 מהמפגינים שקיללו והיכו אותו.

---

90 **ברקת נגד אהרונוביץ': "לא נותן למשטרה לנצח"**, נענע: http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1084936.

91 **שלושה אחים נעצרו בירושלים בחשד שתקפו פלסטיני**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/law/1.2459553; **עשרות פלסטינים תקפו שוטרים והתבצרו במסגד אל-אקצא**, הארץ: http://www.haaretz..co.il/news/politics/1.2457415.

92 **מבצע לילי של עמותת ימין הביא להכפלת מספר היהודים במרכז סילוואן**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2462696.

93 **פיגוע דריסה בירושלים: תינוקת נהרגה, 7 נפצעו**, וואלה: http://news.walla.co.il/item/2795058.

94 **עימותים בבירה: הפגנות ומעצרים מגבעת התחמושת עד עיסאוויה**, שיחה מקומית.

ב-24/10, פתח המשרד לביטחון פנים במבצע משטרתי גדול שני בשם: 'שומרי החומות'. כ-1,000 שוטרים וחיילי משמר הגבול התווספו לכוחות במזרח העיר, לצד לוחמי יחידות מיוחדות ובלוני תצפית. המבצע כלל העלאת מספר המעצרים, תוך שימת דגש על פעילות גלויה וסמויה בתוך השכונות הפלסטיניות.[95] ב-28/10, דווח כי ראש עיריית ירושלים ניר ברקת הורה לראשי האגפים בעירייה להחמיר את מדיניות האכיפה והענישה נגד תושבי מזרח ירושלים. החמרת המדיניות כללה חלוקת דוחות חניה במקומות שבהם לא ניתנו דוחות עד היום, הריסת בתים, סגירת עסקים ללא רישיון ואף החרמת בעלי-חיים. פעילות זו הצטרפה לשורה של פעולות אכיפה וענישה אשר במסגרתן נוקטים כוחות הביטחון נגד הפלסטינים באמצעים של ענישה קולקטיבית ועושים שימוש רחב באמצעים לפיזור הפגנות דוגמת כדורי ספוג, רימוני גז, השפרצת נוזל "בואש" לתוך בתים, בתי-ספר ואף לעבר מטעי זיתים. עוד פעלה המשטרה בדרך של הצבת חסימות ומחסומים בשכונות וסגרה, בין היתר, את הכניסות העיקריות לעיסאוויה.[96]

ב-29/10, נורה פעיל הימין יהודה גליק, מהפעילים המרכזיים של תנועות המקדש, על-ידי מועתז חיג'אזי מאבו תור. גליק נפצע באורח קשה והיה מחוסר הכרה במשך עשרה ימים.[97] חיג'אזי נורה למוות על-ידי כוחות הביטחון כחצי יממה לאחר ניסיון הרצח.[98]

בעקבות ניסיון ההתנקשות, הוכרזה כוננות גבוהה בירושלים והוחלט לסגור את מתחם הר הבית לחלוטין, לראשונה מאז פרוץ האינתיפאדה השנייה. כעבור יום, נפתח מתחם הר הבית מחדש לתפילת מוסלמים.[99] בעקבות סגירת הר הבית על-ידי ישראל, הכריז הנשיא הפלסטיני מחמוד עבאס כי הפגיעה במקומות הקדושים למוסלמים ולנוצרים היא קו אדום, שהוא לא ירשה לחצותו.[100]

---

95 **עוד 1,000 שוטרים במזרח העיר,** ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/286064; **אבנים במזרח ירושלים, כוננות ללוויית המחבל**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4583726,00.html.

96 **ברקת הורה להחריף את צעדי האכיפה והענישה נגד תושבי מזרח ירושלים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/local/.premium-1.2470614; **ראש הממשלה הפלסטיני בא להר הבית, המשטרה הופתעה**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2469637.

97 **שיפור במצבו של יהודה גליק: בתחילת השבוע יתחיל לנשום עצמונית**, חרדים 1: http://www.ch10.co.il/news/102315/#.VX6_MUbhX9w.

98 **החשוד בהתנקשות בגליק חוסל במזרח י-ם**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4586006,00.html.

99 **שב"כ: נורה למוות הפלסטיני החשוד בניסיון ההתנקשות ביהודה גליק**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2471811 ; **פעיל הימין יהודה גליק נפצע קשה מירי במרכז מורשת בגין**, ירושלים נט: http://www.jerusalemnet.co.il/article/47966.

100 **דוברו של עבאס: סגירת אל־אקצא - הכרזת מלחמה על הפלסטינים**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2472064.

נובמבר 2014

ב-5/11, ביצע אברהים אל-עקאר ממחנה הפליטים שועפט[101] פיגוע דריסה בתחנת שמעון הצדיק של הרכבת הקלה. בפיגוע נהרג אדם אחד ו-14 בני-אדם נפצעו, בהם שלושה במצב קשה וארבעה במצב בינוני. אל-עקאר נורה למוות במקום על-ידי כוחות הביטחון.[102] בתגובה, הוצבו עוד באותו הערב מחסומי בטון סמוך לתחנות ההסעה בגבעת המבתר, זאת כדי למנוע כניסת כלי-רכב לשטח ההמתנה של הנוסעים ברכבת. בהמשך, הוצבו חסימות גם בסמוך לתחנות ההסעה לאורך ציר חיים בר-לב וחיל ההנדסה וכן ברחוב יפו ושדרות הרצל.[103]

יום למחרת, ב-6.11, התארגנה הפגנת מחאה שיצאה ממקום ניסיון ההתנקשות ביהודה גליק (מרכז מורשת בגין) ופנתה לעבר שערי הר הבית. ההפגנה התארגנה תחת הכותרת: "צועדים בירושלים שלנו". המארגנים טענו כי: "פיגועי הדריסה אמש, בהם נהרגו קצין מג"ב ונפצעו 16 בני-אדם נוספים, רק מחזקים את הצורך באמירה ברורה לפיה ירושלים והר הבית שייכים לעם ישראל". עוד טענו המארגנים כי: "נצעד בשמחה ובראש מורם מתוך ציפייה לבניין המקדש והגאולה השלמה", וכן כי: "רק מנהיגות יהודית אמיצה שהולכת בדרך התורה ואינה מתביישת באמת שלנו, תוכל לנצח את הטרור הערבי בירושלים ובכל הארץ".[104] לאחר הפגנת המחאה, צעדו מספר מפגיעים לעבר בתיה הפלסטינים של שכונת שמעון הצדיק. שם, ניפצו הפעילים מספר שמשות כלי-רכב השייכים לפלסטינים.[105]

ב-7/11, בתום הלווייתו של אל-עקאר, החלו הפרות סדר קשות במחנה הפליטים שועפט שבצפון העיר. עשרות צעירים התעמתו במהלך היום עם שוטרים, הבעירו צמיגים ופחי-אשפה ויידו אבנים.[106]

במהלך הלילה, בתאריך 11/11, חיבלו אלמונים ב-5 מכוניות בשכונת בית צפאפא שבירושלים וריססו את הכתובת: "אין רכבים - אין ערבים" על המדרכה הסמוכה לכלי הרכב.[107]

סבב אלימות חדש בין ישראלים לפלסטינים החל עם מותו של נהג אגד, יוסף חסן רמוני, אשר נמצא תלוי במסוף האוטובוסים בהר החוצבים ב-17/11. לאחר נתיחת הגופה, קבעה המשטרה כי מדובר

---

101 **גורמי ביטחון מזהירים כי מחנה הפליטים שועפט הפך למאחז טרור**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2478180.

102 **פיגוע דריסה בירושלים: הרוג ו-13 פצועים; שוטרים הרגו את המחבל**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2477578.

103 **ממגנים את תחנות הרכבת הקלה**, הקול היהודי: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/286783.

104 **נצעד בשמחה ובראש מורם - ירושלים שלנו**, הקול היהודי.

105 **בעקבות הפיגוע: ערבים הותקפו בירושלים**, הקול היהודי.

106 **עימותים בין פלסטינים לכוחות הביטחון בשועפט**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2479755.

107 **מכוניות הושחתו וכתובות נאצה רוססו בבית צפאפא**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2482723.

בהתאבדות, אך הציבור הפלסטיני סירב להאמין למשטרה וטען כי זהו רצח על רקע לאומני,[108] זאת, בין היתר, בשל התקיפות היום-יומיות נגד נהגי תחבורה ציבורית פלסטינים.

יום למחרת, ב-18/11, פרצו שני פלסטינים משכונת ג'בל מוכאבר, רסאן אבו ג'מל (27) ובן דודו עודיי אבו ג'מל (22), לבית-כנסת בשכונת הר נוף, ירו בנוכחים ותקפו אותם בגרזנים. 4 מתפללים נרצחו, ובהם ראש כולל 'תורת משה', הרב משה טברסקי, ו-8 נפצעו, מתוכם 4 באורח קשה. כן נהרג שוטר מג"ב שהגיע ראשון למקום. שני הפלסטינים נהרגו בתום קרב יריות עם המשטרה.[109]

באותו ערב, הגיעו שלוש-מאות פעילי ימין להפגנה שארגנו מפלגת 'עוצמה לישראל' וארגון 'להב"ה'. המפגינים, ובראשם חבר-הכנסת לשעבר מיכאל בן-ארי, איתמר בן-גביר ובנצי גופשטיין, התאספו בגשר המיתרים וצעדו משם לעבר משרדי מפלגת 'ישראל ביתנו', תוך קריאות: "מוות לערבים" ו"שועפט עולה באש". עוד קראו המפגינים קריאות בגנות השר לביטחון הפנים יצחק אהרונוביץ' וראש מפלגתו, 'ישראל ביתנו', אביגדור ליברמן. מהמשטרה דווח כי 10 מהמפגינים (4 מהם קטינים) נעצרו לאחר שלא נשמעו להוראות וגופשטיין עוכב על-ידי המשטרה.

עוד באותו ערב, נמסר ממשטרת ירושלים כי בג'בל מוכבר, השכונה שבה חיו מבצעי הפיגוע בהר נוף, התאספו עשרות פלסטינים רעולי פנים, יידו אבנים, ירו זיקוקים לעבר כוחות משטרה והבעירו צמיגים ופחי אשפה. שוטרים ולוחמי מג"ב פיזרו את האנשים, כיתרו את בתיהם של בני משפחות הרוצחים ועצרו 11 מהם.

בהמשך לאירועים אלה, נרשמו בירושלים כמה אירועי אלימות נוספים. סמוך לעיר העתיקה, הותקף רוכב אופניים על-ידי שני פלסטינים שנמלטו, צעיר פלסטיני נפצע קל לאחר שהותקף ונדקר בסכין יפנית על-ידי שלושה ישראלים, בשועפט נגרם נזק לקרון הרכבת הקלה שאבן פגעה בו ושתי מכוניות עלו באש בשכונות בקעה וקטמון הישנה (במקרה זה נסיבות האירוע אינן ברורות).[110]

הפיגוע בהר נוף הביא למאות פניות מצד הורים ישראלים אשר חששו כי האבטחה בגני הילדים ובבתי-הספר אינה מספיקה. במקביל, גברו הקריאות לפטר עובדים פלסטינים, להחרים מקומות המעסיקים פלסטינים וכן בתי-עסק פלסטיניים במזרח העיר. לקריאות פיטורי העובדים הצטרפו סגן ראש עיריית ירושלים יוסי דייטש וחבר מועצת העיר (מטעם יהדות התורה) יצחק פינדרוס, אשר אף פנו בעניין לאבי פרידמן, יו"ר מזכירות אגד. ברקע פנייתם עמדה שביתה חלקית של הנהגים הפלסטינים, אשר מחו על מותו של נהג האוטובוס חסן רמוני (כמוסבר לעיל, הסברה הרווחת בקרב הפלסטינים היא כי רמוני נרצח, וזאת כחלק מההתנכלויות החוזרות לנהגי תחבורה ציבורית) ועל הפקרת ביטחונם האישי. דייטש ופינדרוס קראו לפטר את כל הנהגים הפלסטינים המסרבים לשוב לעבודה בטענה שהם: "מחבלים

---

108 **ירושלים: נהג אוטובוס פלסטיני נמצא תלוי, משפחתו: הוא נרצח**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4592661,00.html ; **המשטרה: נתיחת גופתו של נהג אגד הפלסטיני מעידה כי התאבד**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2487654.

109 **טבח בבית כנסת בירושלים: מחבלים ירו ותקפו בגרזנים, 4 מתפללים נרצחו**, Ynet: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4593088,00.html.

110 **כ-300 פעילי ימין הפגינו בירושלים, הפרות סדר בג'בל מוכבר**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2489633.

פוטנציאליים" ומהווים סכנה לציבור הנוסעים. "נדגיש שמדובר בסכנה ממשית של חיי אדם, ואם הנושא לא יטופל מיידית לא נוכל לרחוץ בניקיון כפינו ולומר 'ידינו לא שפכו את הדם הזה' ", כתבו השניים.[111]

טענות הנהגים הפלסטינים כי ביטחונם האישי הופקר מתבססות על עשרות אירועים שבהם הותקפו נהגי אוטובוס ומוניות בחודשי הקיץ. טענות אלו תואמות את הדיווחים הנמצאים בידי 'עיר עמים' על 41 אירועים של תקיפת פלסטינים במקום עבודתם (38 מהם על-ידי ישראלים), כאשר 27 מתוכם מתייחסים לתקיפות של נהגי אוטובוס ונהגי מוניות. טענות אלו עלו גם בישיבה של ועדת העבודה, הרווחה והבריאות שהתכנסה ב-2/12/14. בישיבה התבטא יו"ר ועד העובדים של 'אגד תעבורה', יצחק קשקש, בעניין ואמר: "יש אירועים של אלימות של נוסעים כלפי נהגים שמתרחשים באופן תדיר בין אם זה בסניפי עוטף ירושלים, סניף בנייני האומה, סניף מעלה אדומים, עוטף בנימין. גם באלעד אנחנו חווים. בכלל בתחבורה הציבורית חווים אלימות פיסית וגם אלימות מילולית. אין שום סוג של ענישה כנגד אלימות מילולית נגד נהגים בארץ. שוטרים שמגיעים לטפל באירועים האלה, ידיהם כבולות מלהגיב לאלימות מילולית".

בתאריך 20/11, פורסם כי ראש העירייה הציג את תכניתו לחיזוק הביטחון האזרחי והאישי, הנערכת בשיתוף משטרת ירושלים.[112] התכנית הכילה אמצעים חדשים, לצד עיבוי וחיזוק אמצעי הביטחון הקיימים, וכללה, בין השאר, 50 ניידות שיטור עירוני משותפות למשטרה ולעירייה, שיסתובבו בפריסה רחבה בכל השכונות ויתנו מענה מהיר לכל אירוע, 30 ניידות מיוחדות ייעודיות למוסדות החינוך, שיופעלו על-ידי מאבטחי העירייה ויעברו בין בתי-הספר וגני הילדים במשך כל יום הלימודים, תוספת של 215 מאבטחים לכל גני הילדים בשכונות התפר ולגנים נוספים ברחבי העיר והתקנתן של מאות מצלמות וידאו חדשות במעגל סגור סביב אזורי מוסדות החינוך שישדרו לחמ"ל המצלמות של העירייה. כמו כן, יעובו, על-פי תכניתו של ברקת, מעגלי האבטחה של גני הילדים: יוקמו גדרות, יותקנו מערכות בקרת כניסה בשליטת הגננות וכן לחצני מצוקה להזעקת כוחות תוך שתי דקות. נוסף על צעדים אלה, תוכנן להיערך מבצע נרחב לגיוס מתנדבים למשמר האזרחי בירושלים דרך המנהלים הקהילתיים ותוכננה הפעלתו של נוהל אבטחת בתי-כנסת בשיתוף המשטרה. ראש העירייה ברקת אמר כי: "החזרת הביטחון לתושבי העיר היא המשימה החשובה ביותר שלנו. בגיבוי ראש הממשלה ובשיתוף משטרת ישראל נתחיל ביום ראשון את אחת התכניות המקיפות ביותר לאבטחת תלמידי העיר ותושביה. נחזיר את השגרה לירושלים ואת השקט לתושבים."[113]

ביום 24/11, נפצעו שני תלמידי ישיבה מדקירות סמוך לשער יפו בעיר העתיקה. לטענתם, הם הותקפו על-ידי כמה ערבים, בין השאר בדקירות. צוותי מד"א העניקו לשניים שנפגעו טיפול רפואי ראשוני ופינו אותם לבית החולים 'שערי צדק'. הגבר שנפצע באופן בינוני סבל מפגיעות בחזהו והשני, שמצבו קל, סבל מפגיעה בצוואר ומשבר בידו.[114]

---

111 **קו התפר שנפרם: ירושלים לאחר הפיגוע בבית הכנסת בהר נוף**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2490790.

112 **פרסום ראשון | תכנית ברקת להגברת הביטחון ירושלים: מאות מצלמות, ניידות ומאבטחים יוצבו בעיר**, מאקו חדשות: http://www.mako.co.il/news-military/security-q4_2014/Article-a6b2372fe4ec941004.htm.

113 **ברקת חשף את התכנית להגברת הביטחון בעיר**, הקול היהודי: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/287760.

114 **חשד לפיגוע דקירה בבירה: שני תלמידי ישיבה נפצעו בינוני וקל**, גלובס: http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000988750.

ב-29/11, הוצתה אחת מכיתות א' בבית-הספר הדו-לשוני וכתובות נאצה כגון: "כהנא צדק", "אין דו קיום עם סרטן" ו"די להתבוללות", רוססו על קירותיו. בית-הספר הדו-לשוני ממוקם בין שכונת פת לבית צפאפא והוא מהווה סמל של דו-קיום בירושלים. מחצית תלמידיו יהודים ומחציתם פלסטינים והתלמידים לומדים יחד בשתי השפות.[115] משטרת ישראל עצרה שלושה חשודים, המשתייכים לארגון 'להב"ה'. החשודים הודו בהצתת בית-הספר. בהמשך לכך, ערכה משטרת ישראל גל מעצרים של פעילי 'להב"ה', ובהם גם של העומד בראשה, בנצי גופשטיין.[116]

בין יולי לנובמבר 2014, נעצרו 1,300 פלסטינים, מתוכם כ 40% קטינים.[117]

דצמבר 2014

בין סוף נובמבר לסוף דצמבר, התקיימו מדי שבוע הפגנות של פעילי 'להב"ה' מול סניף 'רמי לוי' בשכונת גבעת שאול, במחאה על העסקת פלסטינים במקום. לוי, אשר פנה לבסוף למשטרה, טען כי עובדיו הפלסטינים הואשמו בסיוע למפגעים בהר נוף ובכך שהם מרעילים את האוכל וכי הוא הואשם כי הוא מעסיק מחבלים ומפרנס אותם.[118] בנצי גופשטיין, העומד בראש 'להב"ה', אמר את הדברים הבאים בעניין: "זכותנו לקיים משמרות מחאה מול הסופר ואם רמי לוי סבור כי המכות ירתיעו את נערי להב"ה מצפה לו הפתעה גמורה - הם ימשיכו להגיע עד אשר רמי לוי יפסיק את המדיניות שלו ויפטר מחבלים שעובדים אצלו בסופר. אני שב וקורא ללוי: תעסיק אוהבים ולא אויבים".[119]

ביום 16/12, נכנס כח צבאי למחנה הפליטים קלנדיה ובמקום פרצו מהומות. כוחות צה"ל ירו בראשו של מחמוד עדואן בן ה-21. תנועת 'פתח' טענה כי הכיבוש מתכנן את חיסול פעילי התנועה. מצה"ל נמסר כי עשרות פלסטינים התקרבו לכוח, ירו לעברו ויידו מטענים מאולתרים ולבנים.

ביום 30/12, נפגע ברחוב צאלח א-דין מחמד חשימה בן ה-62 מירי כדור גומי. חשימה היה חולה סרטן ומצבו התדרדר בעקבות פגיעת הכדור. כחודשיים לאחר מכן, הוא נפטר.[120]

---

115 **הוצת בית הספר הדו-לשוני בירושלים, כתובות נאצה רוססו במקום**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/law/1.2499227.

116 **בתגובה לגל המעצרים: ארגון להבה מפסיק את הפעילות הפומבית**, הארץ: http://www.haaretz.co.il/news/law/.premium-1.2522151.

117 The Guardian, **Jerusalem at boiling point of polarisation and violence – EU report**, http://www.theguardian.com/world/2015/mar/20/jerusalem-at-boiling-point-of-polarisation-and-violence-eu-report.

118 **רמי לוי התלונן במשטרה נגד ארגון להב"ה**, Mynet ירושלים : http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4608326,00.html.

119 **בנצי גופשטיין לרמי לוי: אל תעסיק אויבים**, ערוץ 7: http://www.inn.co.il/News/News.aspx/288687.

120 WAFA: **חיסול מחמוד עדואן 21 מירי חיילים ישראלים בקלנדיה**: http://hebrew.wafa.ps/index.php?action=detail&id=44561. Ynet: **כוח דובדבן הרג פלסטיני בפעילות בקלנדיה**, http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4604036,00.html.

עמותת עיר עמים ליציבות,
שוויון ועתיד מדיני מוסכם בירושלים

עיר עמים היא עמותה ישראלית בלתי-מפלגתית העוסקת במורכבות החיים בירושלים בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובעתידה הפוליטי של העיר. עיר עמים פועלת במגמה שירושלים תהיה עיר תקינה ושוויונית, תוך קידום התנאים לעתיד פוליטי מוסכם בירושלים.

עיר עמים
ir amim
عير عميم

המלך ג'ורג' 27 ת.ד. 2239, ירושלים 9102102 | טלפון 02-6222858 | פקס 02-6233696
www.ir-amim.org.il | mail@ir-amim.org.il